

REGIONALE VEENWEIDESTRATEGIE

Een verkenning voor de toekomst van de Groninger veenweiden

5 juli 2022

REGIONALE VEENWEIDESTRATEGIE

Een verkenning voor de toekomst van de Groninger veenweiden

Versie 1.0

5 juli 2022

Inhoud

Samenvatting	5
1. Inleiding	7
1.1. Aanleiding.....	7
1.2. Integraliteit: NPLG en andere opgaven.....	8
1.3. Veenoxidatie en maaiveld­daling.....	8
1.4. Proces en doelstellingen.....	10
1.5. Leeswijzer.....	12
2. Kaders en uitgangspunten	13
2.1. Opdracht van het Rijk.....	13
2.2. Landelijke organisatie en middelen.....	14
2.3. Vertrek- en Uitgangspunten Rijk.....	14
2.4. Integrale benadering provincie.....	15
3. Veen in Groningen	17
3.1. Inleiding.....	18
3.2. Het Groninger Veenweidegebied.....	22
4. Inbreng en vragen partijen	32
4.1. Algemeen.....	33
4.2. Provincie.....	34
4.3. Waterschappen.....	35
4.4. Gemeenten.....	38
4.5. Landbouw.....	38
4.6. Natuur en Milieu.....	38
5. Ambitie en strategie	41
5.1. De ambitie voor de Groninger veenweiden.....	41
5.2. Twee niveaus: algemeen en gebiedsgericht.....	41
5.3. Programmalijn 1: Algemeen.....	42
5.4. Programmalijn 2: Gebiedsgericht.....	45
6. Organisatie	52
7. Communicatie	53
8. Kosten en financiering	54
8.1. Omvang totale veenweideaanpak.....	54
8.2. Bestemming budget.....	55
8.3. Budget komende jaren.....	55
Bronnenlijst	56
Bijlagen	57
Colofon	63

Samenvatting

In het Klimaatakkoord van 2019 zijn afspraken gemaakt voor het landelijk tegengaan van broeikasgas-emissies. Omdat veenoxidatie ook leidt tot broeikasgasemissie, is er ook voor het klassieke veenweidegebied van Nederland een uitstootreductiedoelstelling geformuleerd van 1 Mton CO₂-equivalenten.

Om dit landelijke reductiedoel te behalen, heeft het rijk de verschillende veenweideprovincies de opdracht gegeven om samen met de waterschappen en gebiedspartijen te komen tot een Regionale Veenweidestrategie (RVS). Ook de provincie Groningen is aangemerkt als veenweideprovincie. In goede samenwerking met de waterschappen, gemeenten, landbouw en natuur- en milieupartijen is een eerste stap gezet richting een integrale veenweideaanpak, met voorliggende RVS 1.0 als resultaat.

Voor de doelstelling per veenweideprovincie is op basis van veenoppervlak en veenvolume een verdeling gemaakt. Dat betekent voor de provincie Groningen een CO₂-eq-reductiedoelstelling van 0,05 tot 0,08 Megaton per jaar.

Integrale en gebiedsgerichte aanpak

De veenweideopgave is recent onderdeel geworden van het Nationaal Programma Landelijk Gebied dat momenteel op Rijks- en provincieniveau nader vormgegeven en ingericht wordt. In dit programma formaliseert het Rijk de wens om de veelheid aan opgaven voor het landelijk gebied integraal te benaderen.

Een integrale benadering past bij de ambitie van de provincie om overzicht en duidelijkheid te bieden voor de gebruikers van het landelijk gebied. Voor de gebiedsgerichte aanpak leidt dit tot de volgende uitgangspunten:

- Zorg voor overzicht en duidelijkheid;
- Werk aan een duurzaam toekomstperspectief;
- Werk aan een mitigatie- en compensatiesystematiek;
- Start met de meest kansrijke veenweidegebieden;
- Investeer als provincie door middel van middelen en capaciteit.

De gebiedsgerichte aanpak wordt opgepakt in gezamenlijkheid met de waterschappen, waarbij ook de andere stakeholders, zoals de grondgebruikers, gemeenten en bewoners nauw betrokken worden.

Klassieke veenweide is pure veengrond, waar wateraanvoer mogelijk is, met een agrarische grasland-functie. Het klassieke veenweidegebied in Groningen dat past bij deze definitie, is gecentreerd in de *laagveengordel* rondom de stad Groningen.

Ook voor de overige veengronden (c.q. wel veen in de ondergrond, maar geen klassieke veenweide) ligt een potentiële reductieopgave. Deze opgave wordt samen met de provincie Drenthe en de Drentse waterschappen geïnventariseerd in de Strategie Overige Veengronden.

Ambitie en strategie

De ambitie voor het Groninger veenweidegebied luidt als volgt:

‘Met aandacht voor het veenweidegebied en zijn gebruikers, geven we het Groninger veenweidegebied een duurzaam toekomstperspectief waarin de maaiveldvaling en uitstoot broeikasgassen naar de mogelijkheden maximaal geremd worden en met zoveel mogelijk ruimte voor landbouw, natuur, energietransitie en andere opgaven en ontwikkelingen in het landelijk gebied.’

De strategie voor de komende jaren is gericht op twee schaalniveaus: een algemene ontwikkeling en een gebiedsgerichte ontwikkeling (figuur 20).

Met algemeen bedoelen we het overkoepelende niveau, zoals het rijk, de provincie, de waterschappen en vertegenwoordigende partijen zoals LTO en Natuurmonumenten. Deze partijen opereren op een hoger abstractieniveau en hebben middels beleidsmaatregelen en middelen een faciliterende positie in het veenweidedossier. We zien dat er op dit niveau veel ontwikkelingen zijn op het gebied van onderzoek en pilots.

Op gebiedsgericht niveau komen we in de gebieden. Daar spreken we, eventueel bijgestaan door belangenvertegenwoordigers, met individuele boeren en bewoners. Hier worden maatregelen concreet en staan we met de laarzen in het veen. In deze gebieden willen we middels keukentafelgesprekken het gesprek op gang brengen en kansen benutten.

Financiën

De veenweideaanpak voor Groningen vraagt een langjarige inzet van de betrokken overheden, onder aanvoering van de provincie. Dat betekent dat er middelen nodig zijn voor:

- Proces
- Aankoop en afwaardering van gronden
- Maatregelen, experimenten en onderzoek

In de eerste fase zal de nadruk liggen op onderzoek, experimenten en het opstarten van de gebiedsprocessen. Later zal de focus naar uitvoering verschuiven.

Door de integrale benadering van de provincie Groningen en de aanpak vanuit het NPLG, kunnen met de middelen voor bovenstaande onderwerpen ook doelstellingen en resultaten behaald worden voor andere opgaven dan veenweide alleen.

1. Inleiding

1.1. Aanleiding

In het Klimaatakkoord uit 2019 zijn afspraken gemaakt voor het landelijk tegengaan van broeikasgasemissies. Ook de veenweidegebieden zijn hierin meegenomen. Wanneer veengronden namelijk in aanraking komen met zuurstof, oxideert het veen, wat maaiveld dalende en uitstoot van broeikasgassen tot gevolg heeft. Voor het Nederlandse veenweidegebied is in het Klimaatakkoord daarom een uitstootreductiedoelstelling geformuleerd van 1 Mton CO₂-equivalenten. De afspraken uit het Klimaatakkoord zijn vertaald naar de Klimaatagenda Provincie Groningen 2030, waarin ook het tegengaan van veenoxidatie een prominente plek heeft gekregen.

Om het landelijke reductiedoel te behalen, heeft het rijk de verschillende veenweideprovincies de opdracht gegeven om samen met de waterschappen en gebiedspartijen te komen tot een Regionale Veenweidestrategie (RVS). Deze opgave is verdeeld in drie fases: weten (RVS 1.0), willen (RVS 2.0) en werken (RVS 3.0). Ook de provincie Groningen is aangemerkt als veenweideprovincie. In goede samenwerking met de waterschappen, gemeenten, landbouw en natuur- en milieupartijen is een eerste stap gezet richting een integrale veenweideaanpak, met voorliggende RVS 1.0 als eerste resultaat.

Deze Groninger RVS 1.0 heeft als doel om grip te krijgen op het veengebied, inzicht te krijgen in de opgave en het gesprek op te starten over de koers voor de korte en de lange termijn. Voor de provincie Groningen is de veenweideopgave, in tegenstelling tot de andere veenweideprovincies, relatief nieuw. De afspraken en concrete doelstellingen uit het Klimaatakkoord hebben aanleiding gegeven om er als provincie mee aan de slag te gaan en gesprekken met gebiedspartijen op te starten. In aanloop naar en in aanvulling op de RVS 1.0, heeft de provincie Groningen voor een aantal zoekgebieden een bijdrage gekregen uit de Impulsgelden Veenweiden. Dit wordt later in de RVS nader geduid (hoofdstuk 2 en hoofdstuk 5).

Wanneer gekeken wordt naar de veengronden in Groningen, is zichtbaar dat de klassieke veenweiden zich concentreren in de *laagveengordel* rondom de stad Groningen. Daarnaast zijn er ook veel veengronden die *niet* tot de klassieke veenweiden behoren. Daarom heeft Groningen besloten om samen met de provincie Drenthe ook de opgave in deze 'overige veengronden' te inventariseren en tot een strategie te komen. Dit doen beide provincies in de Strategie Overige Veengronden (voorheen ook wel *PVA Veenoxidatie* genoemd), welke parallel aan de RVS wordt opgesteld.

Door de nauwe samenwerking hebben de betrokken partijen een mooie eerste stap gezet in de inventarisatie van het gebied en de opgave. Voorliggende RVS 1.0 brengt de opgehaalde informatie samen en markeert het moment om een start te maken met in het terugdringen van de maaiveld-daling en CO₂-uitstoot, in combinatie met eventuele andere opgaven in het gebied.

1.2. Integraliteit: NPLG en andere opgaven

In het landelijk gebied komen veel nationale, regionale en lokale opgaven samen. Dat vraagt om een integrale en gebiedsgerichte aanpak van deze opgaven. Het Rijk heeft in haar coalitieakkoord van januari 2022 het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) aangekondigd en middelen (€ 25 miljard) beschikbaar gesteld om hier uitvoering aan te geven. In het NPLG worden de opgaven in het landelijk gebied, waaronder stikstof, de KRW en de veenweideaanpak, ondergebracht in één overkoe-pelend programma. De implicaties van het NPLG op onze veenweideopgave en onze strategie, komen aan bod in hoofdstuk 2.

1.3. Veenoxidatie en maaiveld-daling

1.3.1. Maaiveld-daling en bodemdaling

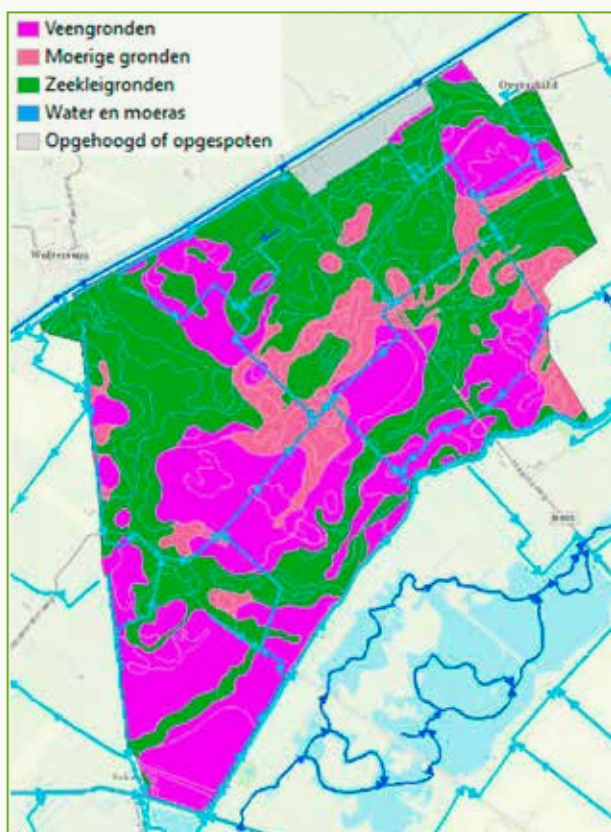
In het geval van veenoxidatie spreken we van maaiveld-daling en maken daarmee een onderscheid met bodemdaling. Bodemdaling vindt over het algemeen diep in de bodem plaats, bijvoorbeeld als gevolg van mijnbouwactiviteiten in Groningen en Drenthe. De oorzaak van de daling van de bodem ligt dan in de diepe ondergrond.

Veenoxidatie ontstaat juist over het algemeen in de toplaag van de bodem (of onder een relatief dun kleidek), waarbij letterlijk het maaiveld daalt. Door de aardgaswinning komt in Groningen in veel gebieden zowel bodem- als maaiveld-daling voor.

1.3.2. Oorzaken maaiveld-daling en broeikasgasemissie

Er zijn drie hoofdoorzaken voor maaiveld-daling en broeikasgasemissie:

- **Oxidatie**
Door het indringen van zuurstof in de bodem, ongeveer tot het niveau van het grondwater. Het organisch materiaal wordt omgezet in broeikasgas en verdwijnt in de lucht. Bij de afbraak komen ook stikstof, fosfaat en sulfaat vrij. Door afbraak vermindert het volume en daalt het maaiveld. Dit afbraakproces is complex. Op landelijk niveau wordt hier onderzoek naar gedaan.

Figuur 1: Bodemsamenstelling polder Blauwe Molen (Bron: Waterschap Hunze en Aa's)

Waterschap Hunze en Aa's heeft met een gedetailleerde bodemkartering de dikte van het veen in kaart gebracht. Daaruit blijkt dat er veel variatie is in voorkomen en dikte van veengrond, ook op relatief korte afstand. Als voorbeeld noemen we de polder Blauwe molen. Een polder van 1201 ha, met zowel kleigronden als veengronden met verschillende dikten (figuur 1). Als gevolg van de maaiveldddaling van deze veengronden neemt het hoogteverschil tussen de hogere delen (kleigrond) en de lagere delen (veengrond) jaarlijks verder toe.

Het (ongelijk) dalen van het maaiveld heeft diverse gevolgen:

- Vernatting in de landbouw: bij een gelijkblijvend waterpeil (ten opzichte van NAP) en een dalend maaiveld wordt de bodem natter. Dit levert de volgende problemen op:
 - De drooglegging (verschil tussen slootwaterpeil en maaiveld) neemt af. Dit leidt tot een vermindering van de bergingscapaciteit in het oppervlaktewater.
 - De ontwateringsdiepte (verschil tussen grondwaterstand en maaiveld) neemt gemiddeld genomen af. Het gevolg hiervan is dat er eerder wateroverlast optreedt. Voor de grondgebruiker betekent dit dat hij na een natte periode later zijn land op kan en/of de draagkracht van de bodem afneemt. Daarnaast is er een grotere kans op oogst- en beweidingsverliezen.
 - Om de landbouwfunctie te kunnen handhaven, verlaagt het waterschap normaal gesproken via een peilbesluitprocedure periodiek het waterpeil. Deze peilverlaging heeft effect op de omgeving (verdroging naastliggende natuurgebieden, toename van kwel in het gebied en mogelijk ook toename van verzilting). Om deze effecten te voorkomen in veen-aandachtsgebieden, hanteert het waterschap Hunze en Aa's momenteel een stand-stil principe (paragraaf 4.3.2.).
- Het verzaken van onder andere bebouwing, erven, bedrijventerreinen, wegen en bermen (met kabels en leidingen). Zo horen we van bewoners dat ze regelmatig hun oprit moeten ophogen.
- Een langzaam veranderende bodemsamenstelling, met gevolgen voor landschap, cultuurhistorie en archeologie.

• Zetting en klink

Deze treden op door gewichtstoename op het veenpakket. Zetting treedt op bij het aanbrengen van ophoogmateriaal en klink treedt op bij verlaging van de grondwaterstand (doordat de opwaartse druk van het grondwater afneemt). Zetting is veelal (veel) groter bij dikke veenpakketten dan bij dunne veenpakketten. Dit komt doordat er bij dikke veenpakketten simpelweg veel meer veen is dat in elkaar gedrukt kan worden. Daarbij is ook de veensoort erg bepalend, waardoor er veel lokale en regionale verschillen zijn.

• Krimp en zwel

Wanneer veen (in de winter) nat wordt zwelt het op, wanneer het uitdroogt (in de zomer) krimpt het weer. Op de lange termijn is het nettoresultaat ongeveer nul (structureel effect). Afhankelijk van de veensoort, kan sterke krimp in droge zomers ook tot scheurvorming leiden.

1.3.3. Gevolgen maaiveldddaling

De gemiddelde jaarlijkse maaiveldddaling, wordt door het waterschap Hunze en Aa's geschat op zo'n 1 tot 2 cm. Deze wordt in sterke mate beïnvloed door de grondwaterstand, het type veen en de veendikte (boven de grondwaterstand). De grondwaterstand wordt beïnvloed door neerslag, verdamping, de mate van ontwatering en de aanwezigheid van drainage. Daarbij is ook het reliëf van het maaiveld van invloed op het grondwaterpeil.

De maaiveldaling en peilaanpassingen kunnen in bepaalde situaties indirect leiden tot schade aan funderingen van oudere gebouwen, infrastructuur en kabels en leidingen. Veelal heeft een schade aan gebouwen meerdere oorzaken (klimaatverandering, staat van onderhoud, kwaliteit funderingen en mijnbouwactiviteiten). Landelijk is er steeds meer aandacht voor deze funderingsproblematiek (o.a. Rijksprogramma Aanpak Funderingsproblematiek RPAF).

De ervaring is dat er geen standaardoplossingen zijn. Er is altijd maatwerk nodig. Deze zijn technisch complex en kostbaar. Uit jurisprudentie blijkt dat eenieder zijn eigen schade draagt, tenzij de schade veroorzaakt is door een andere partij. Dit laatste is vanwege de complexiteit niet eenvoudig aan te tonen.

1.4. Proces en doelstellingen

1.4.1. Samenwerking en organisatie

Voor het opstellen van deze RVS 1.0 is een Kernteam Veenweide ingericht met daarin vertegenwoordigers van de provincie Groningen en de waterschappen Hunze en Aa's en Noorderzijlvest. Dit kernteam wordt getrokken en voorgezeten door een onafhankelijk adviesbureau. Vanuit dit kernteam zijn verkennende gesprekken gevoerd met vertegenwoordigende partijen voor de landbouw, natuur en milieu en de betrokken gemeenten.

Daarmee zijn de volgende partijen in het proces meegenomen:

- Provincie Groningen
- Waterschap Hunze en Aa's
- Waterschap Noorderzijlvest
- LTO
- Natuur en Milieufederatie Groningen
- Natuurmonumenten
- Staatsbosbeheer
- Het Groninger Landschap
- Gemeente Groningen
- Gemeente Westerkwartier
- Gemeente Midden-Groningen

In aanloop naar de RVS 1.0 is door provincie en waterschap Hunze en Aa's in 2019 reeds een *position paper* vastgesteld, waarin het de aanpak van veenoxidatie in het Groningse beheergebied van het waterschap beschrijft. In deze position paper wordt, naar aanleiding van een nauwkeurige veenkartering door het waterschap, een voorzet gedaan voor de aandachtsgebieden en de mogelijke aanpak.

Daarnaast zijn de adviezen en uitgangspunten uit de *Werkplaats Veenweiden Noord-Nederland* (initiatief vanuit de Nationale Omgevingsvisie) meegenomen in deze RVS. De Werkplaats Veenweiden wordt verder uitgelegd in paragraaf 4.1.2.

Samen met het bod van de provincie Groningen voor een bijdrage uit de Impulsgelden Veenweiden (dit wordt nader uitgelegd paragraaf 2.2), vormen de position paper en de Werkplaats Veenweiden de basis voor onderliggende RVS.

1.4.2. Doelstelling klimaatakkoord voor Groningen

Zoals hierboven reeds beschreven, draagt veenoxidatie bij aan klimaatverandering doordat bij het proces broeikasgassen vrijkomen, waaronder koolstofdioxide (CO₂), methaan (CH₄) en lachgas (N₂O). Samenvattend worden deze aangeduid als broeikasgassen of CO₂-equivalenten. Passend bij de landelijke reductiedoelstelling van 95% CO₂-eq-reductie in 2050 uit het klimaatakkoord, is ook voor de veenweiden een landelijke doelstelling geformuleerd: in 2030 is de uitstoot van CO₂-equivalenten

met 1,0 Megaton per jaar afgenomen.

Voor de veenweideprovincies is op basis van veenoppervlak en veenvolume een verdeling gemaakt. Dat betekent voor de provincie Groningen een CO₂-eq-reductiedoelstelling van 0,05 tot 0,08 Megaton per jaar. Op het moment van vaststelling, voert het Rijk een herijking uit van de veenweideopgave. Hoewel deze nog niet definitief is, weten we dat de opgave voor Groningen kan gaan groeien. Vooralsnog nemen wij de reductiedoelstelling van 0,05 tot 0,08 Mton CO₂ als uitgangspunt.

1.4.3. Strategie overige veengebieden (Plan van Aanpak Veenoxidatie)

In de RVS ligt de focus op de veenweidegronden. Hoewel er over de exacte definitie nog wel eens gediscussieerd wordt, heeft Deltares (2020) in de Quickscan Omvang Nederlands Veenweidegebied een aanzet gedaan, welke ook landelijk gevolgd wordt. Volgens die definitie omvat veenweide:

'Alle veengronden met veen boven de gemiddeld laagste grondwaterstand, met agrarisch grasland in de kustvlakte, waar gereguleerd peilbeheer aanwezig is en vernatting mogelijk is.'

Met inachtneming van deze definitie vallen, in de praktijk, de moerige en klei-op-veen gronden in Groningen en Drenthe buiten de scope van veenweide. De veengronden in Drenthe concentreren zich rond de beekdalen en langs de flanken van de Hondsrug in de Veenkoloniën. Het aandeel veenweide in Drenthe volgens bovenstaande definitie beslaat circa 1% van het landelijke totaal, waardoor de provincie niet is aangemerkt als 'veenweideprovincie'. De provincie Groningen heeft ongeveer 4% van het landelijke totaal aan veenweide en is daarom wél aangemerkt als 'veenweideprovincie'.

Als we alle gronden met veen in de bodem meenemen, zien we dat beide provincies in termen van CO₂-eq-uitstoot een veel grotere bijdrage leveren aan het landelijk totaal: Drenthe 23% en Groningen 8%. Ook vanuit waterhuishoudkundig perspectief is bovenstaande knip onlogisch, aangezien de grilligheid van de bodemsamenstelling ervoor zorgt dat de veenweiden relatief verspreid door het gebied liggen. Het is dan veel logischer om óók de 'overige veengronden' te onderzoeken, om zo in een meer aaneengesloten gebied maatregelen te kunnen nemen.

Daarom hebben de provincies Groningen en Drenthe besloten in samenwerking met de waterschappen Noorderzijlvest en Hunze en Aa's een Strategie Overige Veengronden op te stellen, waarin de opgave en potentiële maatregelen voor die *overige veengronden* worden uitgewerkt. Inmiddels zijn ook de waterschappen Vechtstromen en Drents-Overijsselse Delta aangehaakt bij het proces.

De Strategie Overige Veengronden is een van deze RVS losstaand document. Het is daarom belangrijk om in ogenschouw te houden dat het vervolg van onderliggende RVS 1.0 zich enkel en alleen richt op de klassieke veenweidegronden in Groningen, zoals hierboven door Deltares gedefinieerd.

1.4.4. Stapsgewijze aanpak inpassen in lange termijnvisie

In de landelijke veenweideaanpak worden twee sporen zichtbaar. Ten eerste is dat de stapsgewijze landelijk opgedragen aanpak van de RVS 1.0, RVS 2.0 en RVS 3.0, waarin samen met alle betrokken overheden en gebiedspartijen bekeken wordt welke problemen en mogelijkheden er zijn in het Groninger veenweidegebied. Dit proces wordt ook in de andere veenweideprovincies doorlopen, waardoor er samen stappen worden gezet.

Het tweede spoor betreft een visie op de lange termijn. Vanuit de Nationale Omgevingsvisie (NOVI) loopt momenteel een zogenaamde *Werkplaats Veenweide* waarin gesproken wordt over een stip aan de horizon voor 2050 voor Noord-Nederland. Het hieruit voortvloeiende document vormt een basis voor een de vorming van de Groningse langetermijnvisie.

Het is essentieel voor het proces dat de stappen die nu en straks gezet worden, passen binnen de visie voor 2050 en andersom. Niet alleen voorkomt dit verkeerde investeringen, ook voorkomt dit ruis in de communicatie 'naar buiten'.

1.4.5. Samen leren en experimenteren

We zien dat er op veel fronten nog onzekerheden zijn rondom de aanpak van veenoxidatie en de effectiviteit van maatregelen. Daarnaast zien we dat er nog veel kennis en gegevens ontbreken. Dat maakt dat er tussen overheden en gebiedspartijen niet altijd eenzelfde beeld is van de opgave. Daarom ligt in deze eerste fase de focus op het inventariseren van de opgave, de herkenning van de problematiek en de energie om hiermee aan de slag te gaan. Kortom, samen leren en experimenteren in het land, de regio en provincie.

1.5. Leeswijzer

Onderliggende RVS 1.0 presenteert de eerste fase van de Groninger strategie voor het tegengaan van veenoxidatie in het veenweidegebied. **Hoofdstuk 2** geeft inzicht in de landelijke kaders voor de RVS en de integrale benadering van de provincie. In **Hoofdstuk 3** wordt een beschrijving gegeven van het Groninger veengebied en wordt in stappen ingezoomd op het veenweidegebied. **Hoofdstuk 4** geeft de inbreng van de verschillende (gebieds)partijen weer, die zijn betrokken in het proces richting de RVS. In **Hoofdstuk 5** wordt de ambitie en strategie gepresenteerd, waarna **Hoofdstuk 6 en 7** ingaan op respectievelijk de organisatie en communicatie omtrent de RVS. Tot slot wordt in **Hoofdstuk 8** ingegaan op de financiële kant van de Regionale Veenweidestrategie 1.0.

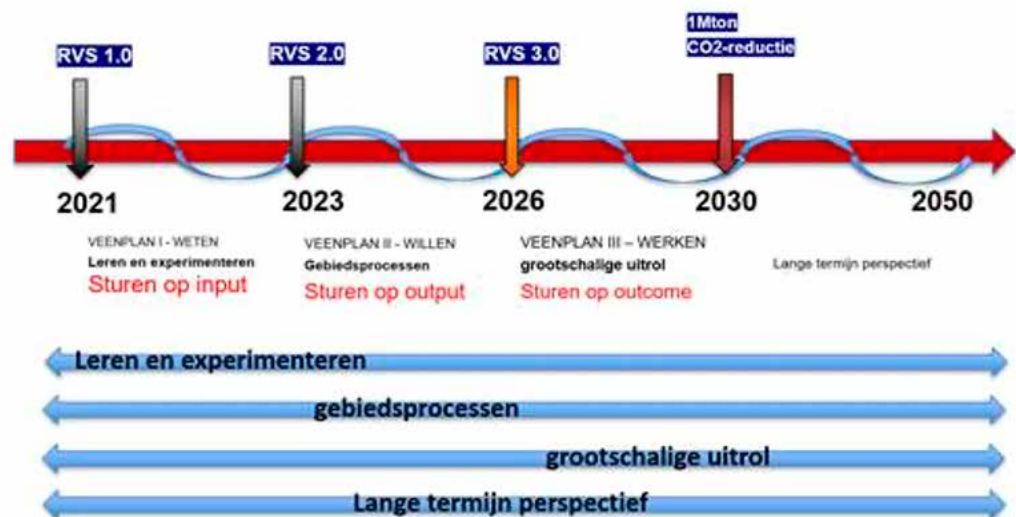
2. Kaders en uitgangspunten

2.1. Opdracht van het Rijk

Vanuit het landelijke klimaatakkoord van 2019 hebben alle veenweideprovincies de opdracht gekregen samen met gebiedspartijen een RVS op te stellen. De RVS heeft een middellange focus op 2030, met een lange termijn doorkijk naar 2050. Richting 2030 wordt gewerkt met een drietrapsraket van een RVS 1.0, RVS 2.0 en RVS 3.0: eerst weten, daarna willen en uiteindelijk werken.

De RVS 1.0 staat daardoor in het teken van leren, inventariseren, agenderen en experimenteren. Uiteindelijk is het doel dat partijen samen – overheden en gebiedspartijen – weten wat er speelt, wat de opgave is en dat de eerste bewustwording ontstaat van de urgentie van de opgave. In RVS 2.0 ligt de focus op het inzichtelijk maken van maatregelen en het in kaart brengen en organiseren van draagvlak voor de maatregelen. Dit gebeurt door steeds meer gebiedsprocessen in te richten. Tot slot wordt met de RVS 3.0 de brede uitrol georganiseerd. Deze fase staat in het teken van uitvoeren.

FASERING PROGRAMMA

Figuur2: Richting 2030: RVS 1.0, 2.0 en 3.0

2.2. Landelijke organisatie en middelen

Om de landelijke reductiedoelstelling te realiseren en de RVS-en op te kunnen stellen, heeft het rijk een nationaal Veenplan gemaakt en middelen beschikbaar gesteld:

- a. € 100 miljoen vanuit de **Impulsgelden Veenweiden** (t/m 2025);
- b. € 176 miljoen voor het bereiken van de doelen uit het **Klimaatakkoord** in 2030:
 - Onderzoek en kennisontwikkeling € 76 miljoen
 - Aanvullende uitstoot verminderende maatregelen € 100 miljoen

Voor een bijdrage uit de Impulsgelden Veenweiden (spoor A) heeft de provincie Groningen voor drie kansrijke zoekgebieden een bod gedaan. Het rijk heeft dit bod geaccepteerd en € 5 miljoen beschikbaar gesteld om met deze zoekgebieden aan de slag te gaan en op relatief korte termijn stappen te zetten.

Over bijdragen uit het Klimaatakkoord (spoor B) is nog geen besluit genomen.

2.3. Vertrek- en Uitgangspunten Rijk

Vanuit de opgave van het Rijk zijn er een aantal belangrijke voorwaarden meegegeven voor de RVS 1.0. Voordat we dieper ingaan op de strategie zetten we deze voorwaarden als vertrek- en uitgangspunten neer.

- Doelstellingen Klimaatakkoord
De landelijke opgave van een CO₂-eq-reductie van 1 Mton per jaar en de daaruit voortvloeiende opgave voor Groningen van een reductie van 0,05 tot 0,08 Mton per jaar, wetende dat deze opgave momenteel herijkt wordt (paragraaf 1.4.2.)
- Perspectief bieden voor de gebruikers
Centraal in het klimaatakkoord staat het bieden van een duurzaam toekomstperspectief voor de gebruikers van het veenweidegebied. Daarom is dit voor ons ook een belangrijk vertrekpunt.
- Het Groningse bod voor de Impulsgelden Veenweiden
De drie kansrijke zoekgebieden die door de provincie zijn aangewezen en waarvoor het Rijk vanuit de Impulsgelden Veenweiden € 5 miljoen beschikbaar gesteld heeft. In dit bod zijn drie zoekgebieden aangedragen waarin de provincie en de waterschappen versneld aan de slag willen.
- Het proces richting 2030
De eerste stap middels RVS 1.0 en het toewerken naar een RVS 2.0 en 3.0, waarbij de kennis steeds toeneemt en de opgave steeds concreter wordt.
- Verschillende (landelijke) rapporten en beleidsdocumenten
Onder andere in de Nationale Omgevingsvisie wordt reeds een aanpakwijziging aangekondigd: van peil volgt functie, naar functie volgt peil. Ook de provincies, waterschappen en gemeenten werken aan hun omgevingsvisies. Deze nemen wij mee als uitgangspunt voor de strategie.
- Integrale Gebiedsprocessen
Vanuit het rijk klinkt de oproep om de energie uit de gebieden te laten komen. Zoek op basis van kleinschaligheid en gelijkwaardigheid met de partners in de gebieden naar oplossingen en mogelijkheden. Dit streven herkennen we uit het proces richting de RVS 1.0 en de adviezen die we van gebiedspartners hebben gekregen. Daarom zijn gebiedsprocessen een belangrijk vertrekpunt voor de Groninger RVS.

Er spelen veel verschillende ontwikkelingen in het landelijk gebied, waardoor er veel druk staat op het landelijk gebied en haar gebruikers. Niet alleen veenoxidatie, maar ook stikstof, natuurdoelstellingen en specifiek voor Groningen de versterkingsopgave in de aardbeving regio. Daarom zoeken we naar mogelijkheden om de verschillende opgaven en uitdagingen zo veel mogelijk te combineren in één integraal gebiedsproces. Zo creëren we rust en overzicht, boeken we meerdere resultaten tegelijkertijd en verlichten we de druk op het landelijk gebied.

2.4. Integrale benadering provincie

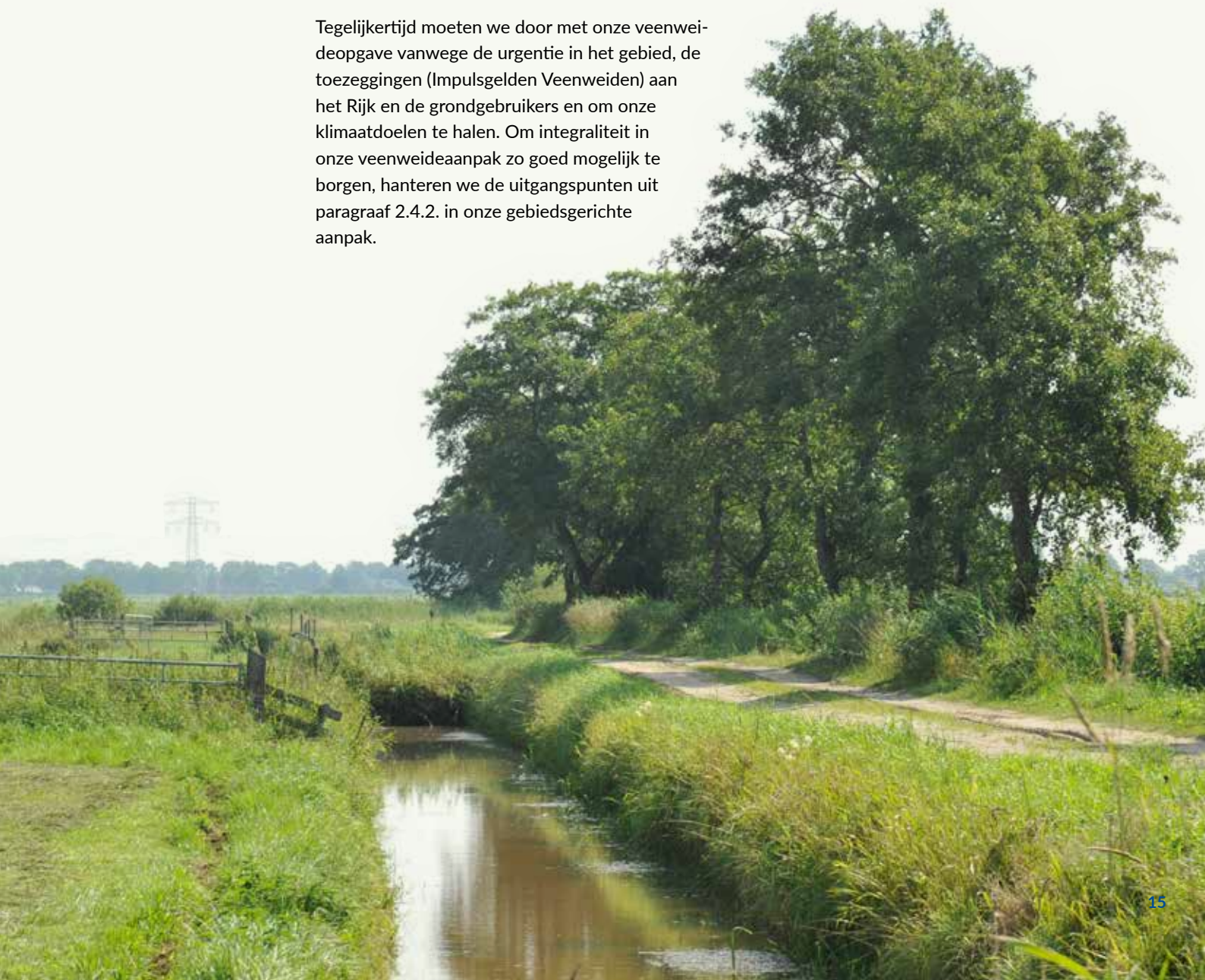
De provincie Groningen ziet het als haar taak om invulling te geven aan bovenstaande vertrek- en uitgangspunten, zoals het Rijk deze in haar opgave aan de provincies heeft gepresenteerd. Wat dat concreet betekent, wordt in paragraaf 2.4.1. en 2.4.2. beschreven.

2.4.1. Integratie veenweideaanpak in NPLG

Het Rijk heeft met haar coalitieakkoord van januari 2022 het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) aangekondigd, met bijbehorende middelen (€ 25 miljard). Dit programma formaliseert de wens om de veelheid aan opgaven in het landelijk gebied integraal te benaderen. Het programma wordt op Rijks- en provincieniveau momenteel verder vormgegeven. Provincies zullen de regie krijgen om met gebiedsplannen de opgave integraal aan te pakken. Zo wordt ook de veenweideopgave integraal onderdeel van het NPLG. Niet alleen het NPLG vraagt om integraliteit. Ook het nieuwe Programma van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) en de Klimaatadaptatiestrategie vergen een integrale benadering.

Op bestuurlijk vlak biedt het Provinciaal Netwerk Landelijk Gebied een geschikt platform voor afstemming en overleg. Op ambtelijk niveau is gebiedsgericht en integraal werken niet nieuw, maar de huidige omvang van de opgaven vraagt een andere aanpak ten aanzien van de organisatie en structuur.

Tegelijkertijd moeten we door met onze veenweideopgave vanwege de urgentie in het gebied, de toezeggingen (Impulsgelden Veenweiden) aan het Rijk en de grondgebruikers en om onze klimaatdoelen te halen. Om integraliteit in onze veenweideaanpak zo goed mogelijk te borgen, hanteren we de uitgangspunten uit paragraaf 2.4.2. in onze gebiedsgerichte aanpak.

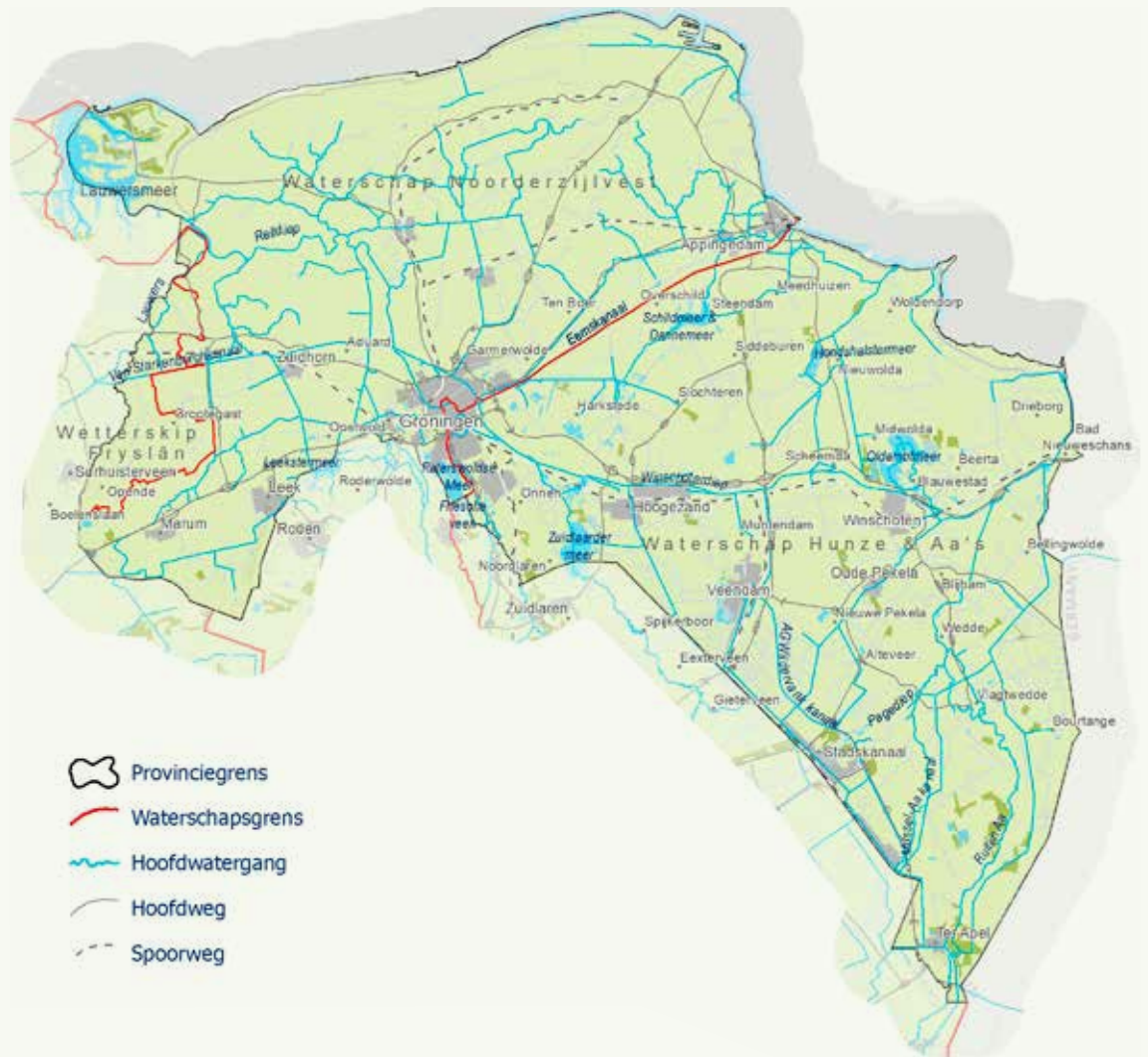
2.4.2. Uitgangspunten gebiedsgerichte aanpak

In onze gebiedsgerichte aanpak hanteren we onderstaande uitgangspunten:

- De provincie en haar gebiedspartners streven ernaar om niet meermaals langs dezelfde grondgebruiker te gaan, voor verschillende opgaven. Bespreek de verschillende opgaven en implicaties voor de grondgebruikers in één keer. Zorg voor **overzicht** en **duidelijkheid**. Hiervoor is structuur en organisatie nodig, zoals in hoofdstuk 5 en 6 beschreven.
- De provincie werkt een **duurzaam toekomstperspectief** voor de gebruikers van het Groninger veenweidegebied nader uit. Binnen heldere kaders willen we, met input van gebruikers uit de veenweidegebieden, het toekomstperspectief vastleggen. Door de lokale verschillen, ligt het voor de hand dit per gebied te doen. Dit toekomstperspectief dient als bouwsteen en routekaart voor agrarische ondernemers, natuur- en milieuorganisaties, betrokken overheden, inwoners en andere gebruikers van het gebied. Kortom, het vastleggen van het duurzaam toekomstperspectief is altijd maatwerk, wat in nauwe samenspraak met gebruikers van de veenweiden moet gebeuren.
- Niet overal zal het huidige gebruik gecontinueerd kunnen worden. De provincie werkt daarom aan een **mitigatie-** en **compensatiesystematiek** om gebruikers op gepaste wijze te kunnen ondersteunen.
- De provincie inventariseert en grijpt kansen in **kansrijke veenweidegebieden**. In deze gebieden streeft de provincie ernaar om maatregelen te nemen voor veenbehoud, maar ook om onderzoek te doen, te experimenteren en ruimte te maken voor (landelijke) pilots.
- De provincie gaat **investeren** in haar veenweideaanpak. Concreet betekent dit dat de provincie middelen beschikbaar stelt en capaciteit aantrekt om de ambitie en strategie in deze RVS 1.0 uit te kunnen voeren. De organisatie rondom de veenweideaanpak wordt momenteel nader uitgewerkt.
- Zoals eerder vermeld, werkt de provincie Groningen samen met de provincie Drenthe en de waterschappen Hunze en Aa's, Noorderzijlvest, Drents-Overijsselse Delta en Vechtstromen aan een Strategie Overige Veengronden. Vanuit deze strategie werkt de provincie Groningen aan een voorstel hoe om te gaan met de overige veengronden en hoe dit spoor samen te voegen met de RVS.
- De provincie presenteert in onderliggende RVS 1.0 haar ambitie voor het Groninger veenweidegebied. De komende jaren concretiseert de provincie deze ambitie, zowel voor de korte termijn (2030) als de lange termijn (2050). Daarbij geeft het een vervolg aan de RVS 1.0 en de Werkplaats Veenweiden, waarin adviezen voor 2050 staan gepresenteerd.

3. Veen in Groningen

De Groninger bodem bestaat op meerdere plaatsen uit veen. Niet op al die plaatsen is sprake van *puur veen*, zoals in de *laagveengordel* rondom de stad Groningen. Op sommige plekken is sprake van zogenaamde *moerige gronden* of veengronden onder een deklaag van klei, de zogenaamde *klei-op-veen gronden*. In dit hoofdstuk diepen we de Groninger veenbodem verder uit en geven we een karakterstisch van het Groninger veengebied.

Figur 3: Studiegebied Regionale Veenweidestrategie 1.0 Groningen

3.1. Inleiding

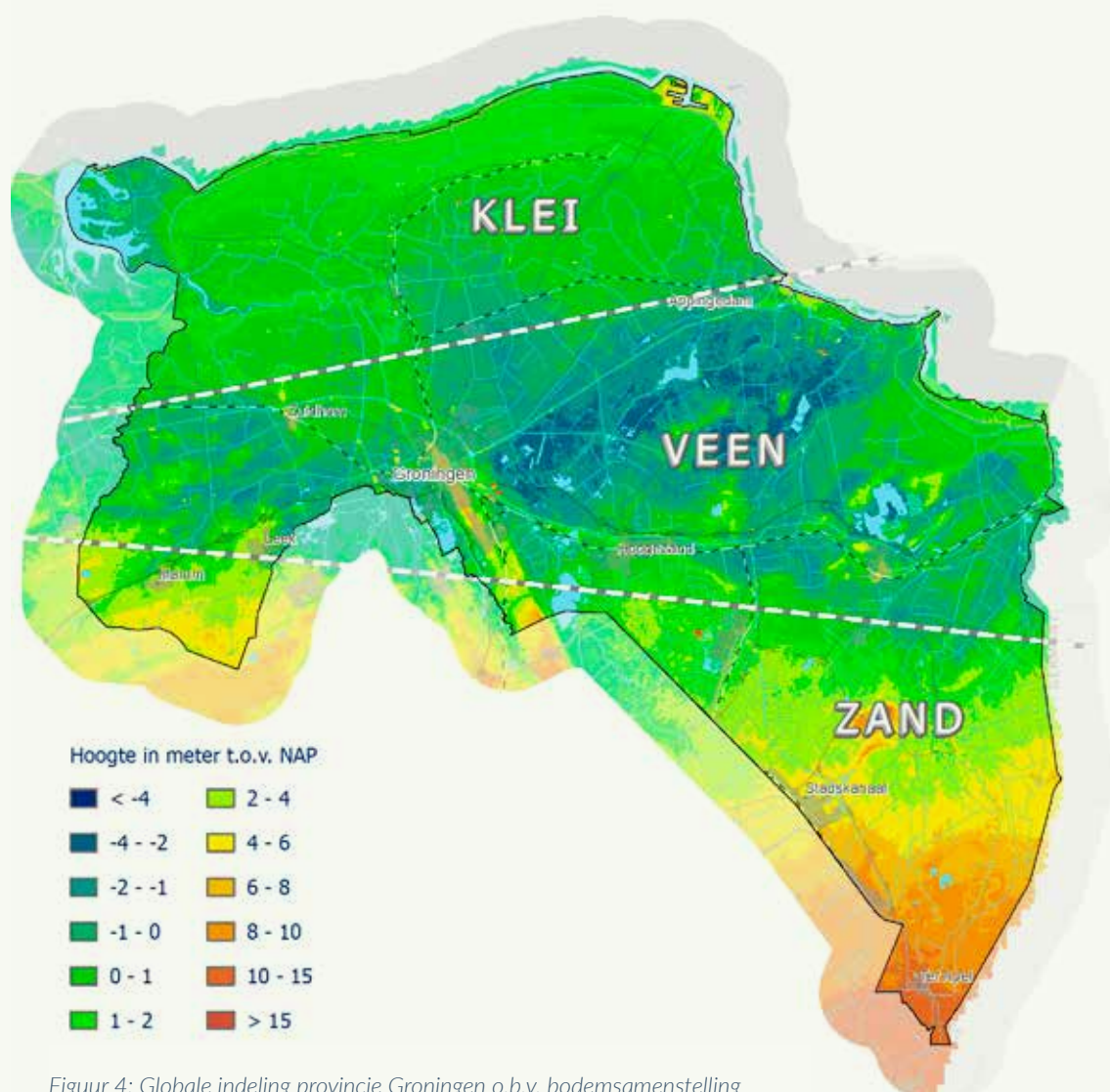
3.1.1. Geschiedenis en karakter

Het keileem dat de ondergrond vormt van het Drents plateau is ontstaan door de afzettingen van de ijsscap tijdens het Saalien. Tijdens de laatste ijstijd, toen het ijs dit gebied niet bereikte, werden hiertegen dekzanden afgezet. Het gebied ligt daardoor hoog en de beken wateren af naar de lagergelegen flanken. In de periode daarna (het Holoceen) steeg de zeespiegel, waardoor het Noordzeebekken volliep.

Strandwallen en duinen vormden de overgang tussen het land en de zee, waarna achter deze duinen een veengebied ontstond. Deze werd gevoed door de afwaterende beken en regenwater. Doordat de stijgende zee gaten in de duinenrij sloeg, drong ook het zeewater het veengebied in en werd het veen deels weggeslagen.

Het hoogveen heeft zich boven het grondwater gevormd, veelal onder invloed van regenwater. Het laagveen is in lagergelegen, waterrijke gebieden ontstaan. Zo zijn ook verschillende veensoorten en -kwaliteiten ontstaan, welke ook weer een impact hebben op de CO2-emissie.

De kleigronden zijn in een rustigere periodes ontstaan. Het landschap zoals we dat nu kennen bestaat aan uit het hoger gelegen Drents Plateau (met keileem en zandgronden) aan de zuidzijde, in het midden de lagergelegen veengronden en daarboven de opgeslibde kleigronden.

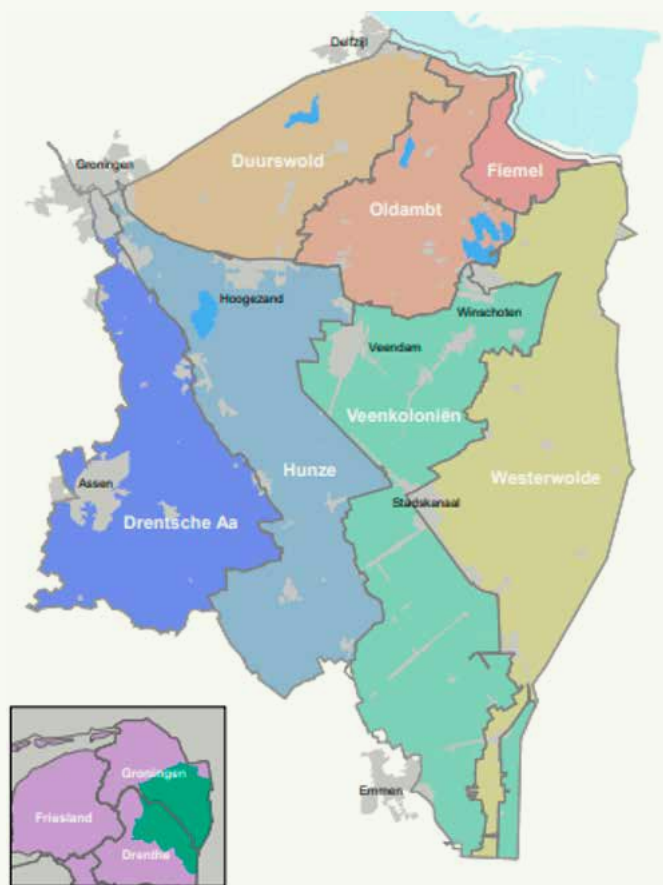

Figuur 4: Globale indeling provincie Groningen o.b.v. bodemsamenstelling

3.1.2. Waterhuishouding

Stroomgebied Hunze en Aa's

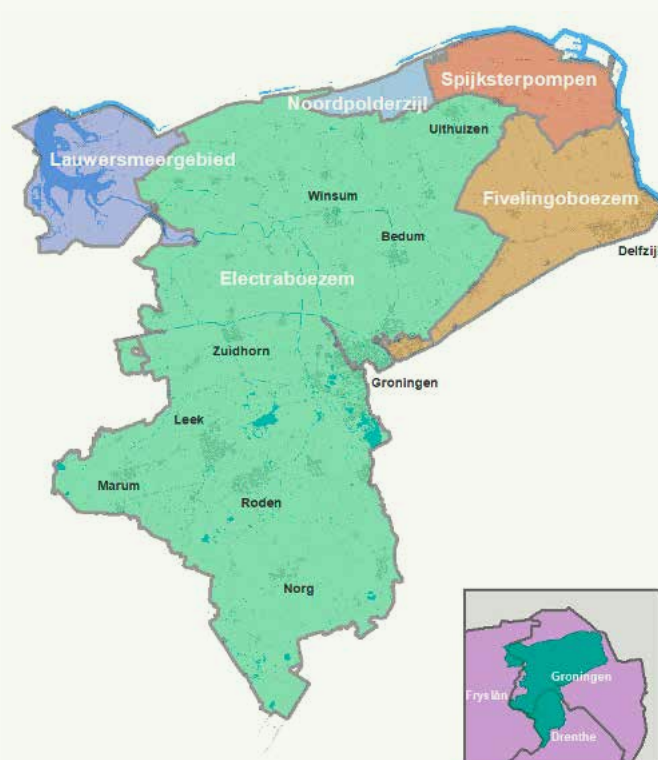
Het beheergebied maakt deel uit van het stroomgebied Nedereems, dat zelf weer onderdeel is van het internationale stroomgebied Eems. Binnen het beheergebied zijn er zes watersystemen: Duurswold, Oldambt-Fiemel, Drentsche Aa, Hunze, Westerwolde en Veenkoloniën. Oldambt/Fiemel en Duurswold worden bemalen; de andere gebieden lozen voor een belangrijk deel onder vrij verval op de boezem. Bij het waterbeheer spelen de beeksystemen Drentsche Aa, Hunze, Runde-Ruiten Aa-Westerwoldse Aa een belangrijke rol. De beeksystemen zijn kenmerkend voor het (beekdal) landschap en erg belangrijk voor hun natuurlijke omgeving. De natuurlijke afstroming in het gebied loopt van zuid naar noord. De afwatering vindt plaats op de Eems en de Dollard. In extreme situaties met veel neerslag kunnen ook waterbergingsgebieden worden ingezet, waardoor de boezemcapaciteit wordt vergroot. Bij watertekort wordt water aangevoerd vanuit het IJsselmeer.

Figuur 5: Stroomgebied Hunze en Aa's.

Stroomgebied Noorderzijlvest

Het beheergebied van Noorderzijlvest bevat de kop van Drenthe en het westen en noorden van Groningen, van het Lauwersmeer tot aan Delfzijl. Noorderzijlvest heeft 4 watersystemen: Electraboezem, Fivelingoboezem, Spijksterpompen en Noorpolderzijl. Het zuidelijke deel van de Electraboezem is vrij afwaterend, de rest van het beheergebied wordt bemalen. Het hoogste gedeelte van de Electraboezem is het N2000 hoogveengebied Fochteloërveen. Water van het Fochteloërveen stroomt via het beekdal Peizerdiep richting het Lauwersmeer. Er zijn twee andere beekdalsystemen in het beheergebied: het Dwarsdiep en het Eelderdiep. In extreme situaties met veel neerslag kunnen waterbergingsgebieden worden ingezet, waarvan het grootste de Onlanden is, ten zuidwesten van de stad Groningen. In periodes van watertekort wordt water aangevoerd vanuit het IJsselmeer.

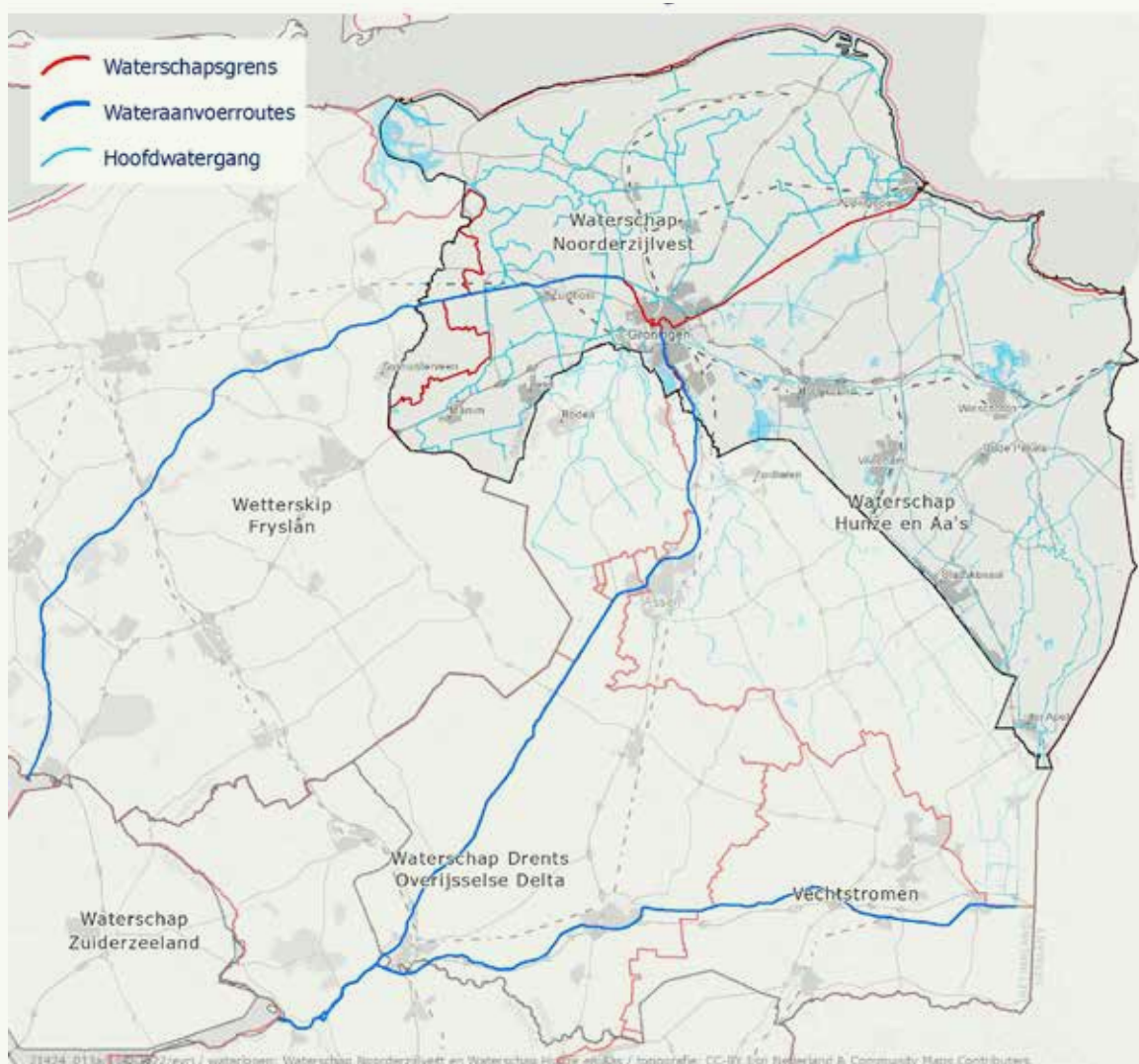

Figuur 6: Stroomgebied Waterschap Noorderzijlvest

Aanvoerroutes

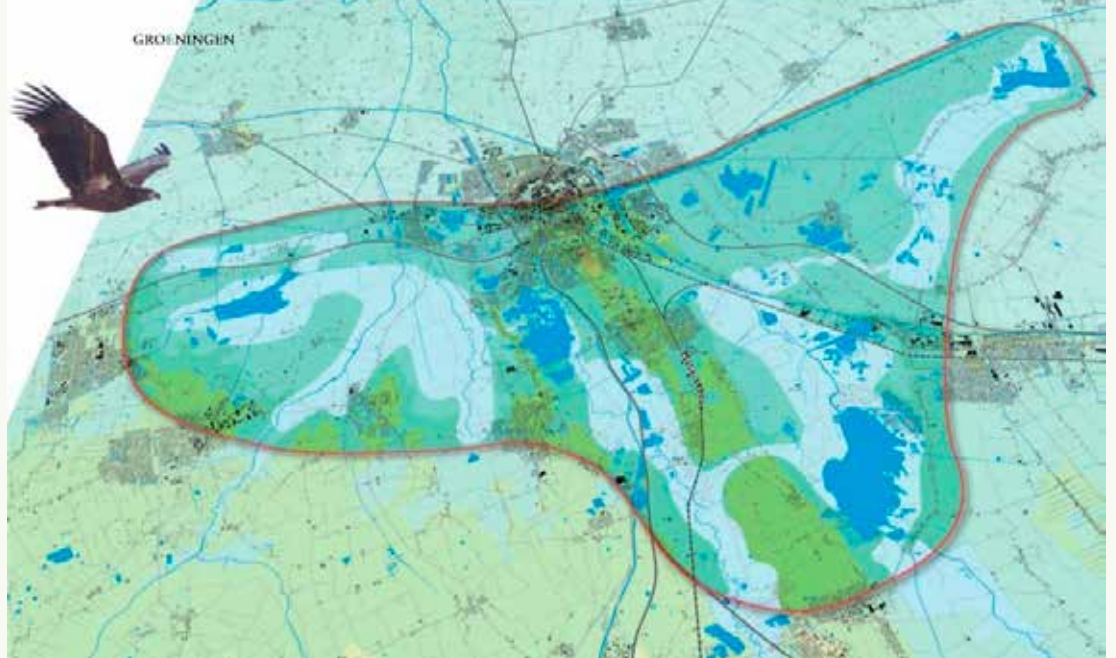
Het IJsselmeer wordt via de IJssel gevoed met water uit de Rijn. Met de stuw van Driel bij Arnhem kan enigszins worden gestuurd hoeveel water vanuit de Rijn via de IJssel naar het IJsselmeer stroomt. Als een waterbuffer op het IJsselmeer moet worden gevuld is het van belang dat dat tijdig gebeurt, in een periode dat er nog ruim water wordt aangevoerd door de Rijn. Maar ook tijdens droge perioden is aanvoer via de IJssel nodig, omdat dan de verdamping van het IJsselmeer erg groot is. Op landelijk niveau volgen de waterschappen de afwegingen die worden gemaakt bij het opstellen van beslisregels voor de verdeling van het Rijnwater over Nederland.

Er zijn drie routes om wateraanvoer van het IJsselmeer naar de noordelijke stroomgebieden te krijgen (figuur 7).

Figuur 7: Wateraanvoerroutes vanuit het IJsselmeer

De eerste is onder vrij verval via Friesland. Het water komt bij het gebied van Noorderzijlvest binnen bij de sluis bij Gaarkeuken. Daar kan het waterschap maximaal 24 m³/s inlaten. Dit water kan dan of verder richting het noorden van het beheergebied van Noorderzijlvest verdeeld worden of richting Dorkwerd gestuurd worden om het beheergebied van waterschap Hunze & Aa's van IJsselmeerwater te voorzien. Via de noordelijke route kan in het beheergebied van Hunze en Aa's maximaal 17,5 m³/s ingelaten worden.

Figuur 8: Het gebied waarin het netwerk Groeningen opereert

IJsselmeerwater kan via het Noord-Willemskanaal ingelaten worden in het zuidelijk deel van het beheergebied van Noorderzijlvest. Om het IJsselmeerwater bij het Noord-Willemskanaal te krijgen moet het meerdere malen opgepompt worden.

Om wateraanvoer in het zuidelijke deel van het beheergebied van Hunze en Aa's te krijgen, wordt een route via de Hoozeveensche Vaart gevolgd. Via de zuidelijke route kan maximaal 4,5 m³/s ingelaten worden. Dit is vastgelegd in een waterakkoord.

Verdringingsreeks

Bij een watertekort in het IJsselmeer wordt een landelijke verdringingsreeks (prioriteitenlijst voor wateraanvoer) gehanteerd voor de verdeling van het water tussen alle gebruikers van het IJsselmeerwater. Door de provincies samen met de noordelijke waterschappen is deze landelijke lijst vertaald naar een Verdringingsreeks voor Noord-Nederland die is vastgelegd in de provinciale omgevingsverordening. Deze wordt ook gehanteerd wanneer sprake is van een watertekort.

3.1.3. Groeningen

We zien dat de klassieke veenweiden zich in een vliedervormige strook rond de stad Groningen concentreren. Deze strook wordt ook wel de *laagveengordel* genoemd. Deze *gordel* beslaat een aaneengesloten gebied met natuur, landbouwpercelen, meren en beken, verschillende dorpjes en de stad Groningen als centrale verbinder. In deze *laagveengordel* werken betrokken partijen samen onder de noemer *Groeningen*.

Groeningen vormt een platform en netwerk van overheden, natuur- en milieupartijen, ondernemers, belangenvertegenwoordigers en kennis- en onderwijsinstututen. Samen werken zij aan een klimaatpositieve regio: Groeningen. In 2013 is de eerste verkenning opgeleverd, genaamd 'De Laagveengordel', en in maart 2021 is het uitvoeringsprogramma opgesteld, waarin concrete acties en doelstellingen voor de laagveengordel zijn opgenomen.

Niet alleen raakt Groeningen als klassiek veenweidegebied onze RVS 1.0, ook een deel van de acties en doelstellingen uit het uitvoeringsprogramma sluiten aan bij onze doelstellingen. Deze komen bijvoorbeeld samen in het tegengaan van veenoxidatie in het Hunzedal.

We zien Groeningen, als platform en netwerk, daarom als een goede en belangrijke partner voor onze RVS 1.0.

3.2. Het Groninger Veenweidegebied

3.2.1. De schillen van het veengebied

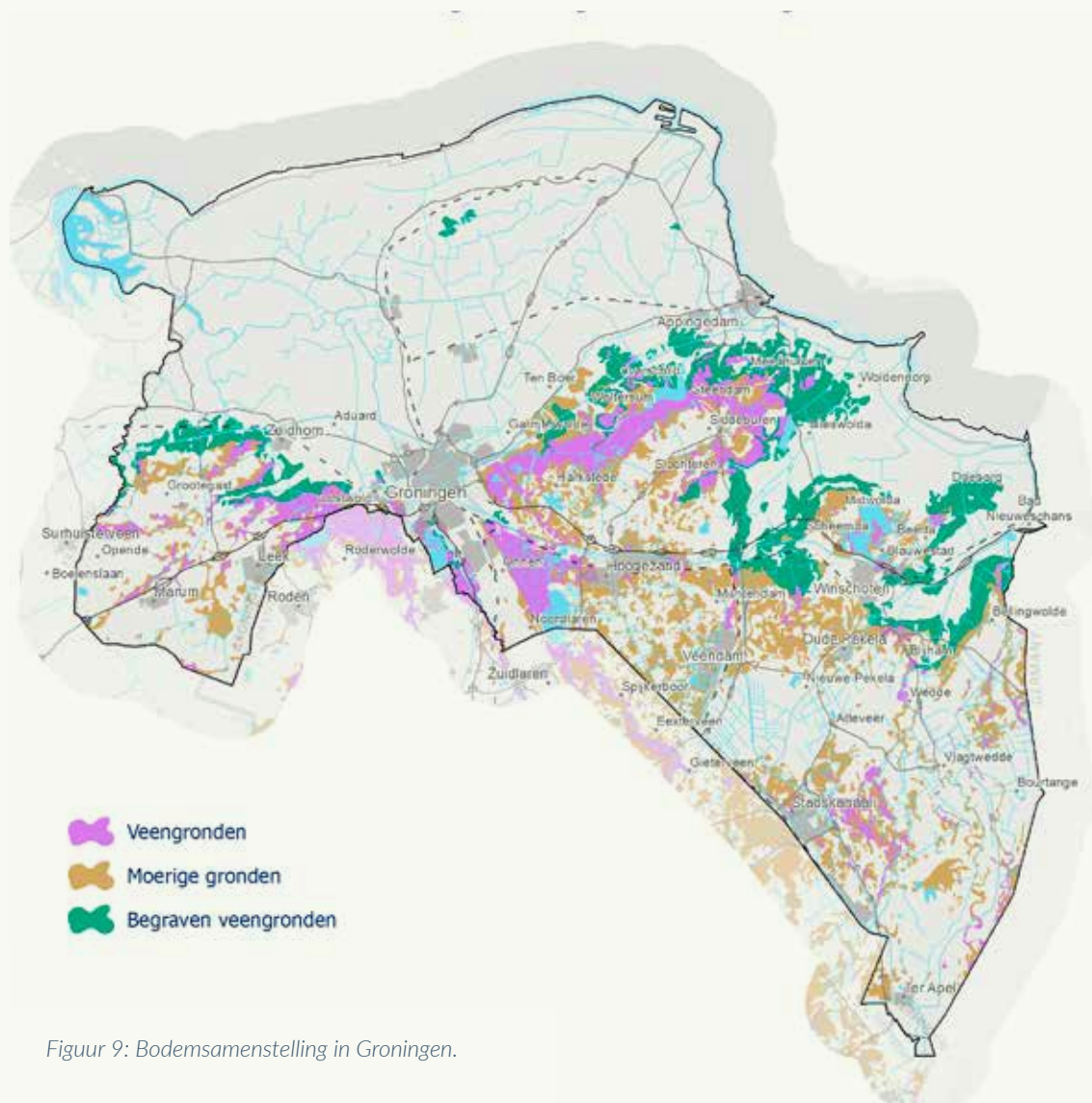
Het Groninger veengebied wordt gekenmerkt door diversiteit en een grillig bodempatroon. De Quick Scan van Deltares (2020) laat zien dat het veen in Nederland en Groningen in algemene zin valt te onderscheiden op vier fronten:

Het type veen

Dit zegt iets over het ontstaan van het veengebied. In Groningen komt *kustvlakteveen*, net zoals in de rest van Nederland, verreweg het meest voor. Andere vormen van veen die voorkomen in Groningen zijn *beekdalveen* en *ontgonnen veen*. We zien dat dit zich met name concentreert in de zuidoosthoek van de provincie.

De bodemsamenstelling (figuur 9)

De samenstelling van de Groninger veenbodem verschilt per locatie. Een belangrijke variabele is het *organisch stof gehalte* in de bodem, wat leidt tot een verdeling in veengronden, moerige gronden en klei-op-veen gronden. Zo zijn er echte veengronden, waar beperkt of geen vermenging met klei voorkomt en waarvan de eerste 80 cm voor minimaal de helft uit organische stof bestaat. De *moerige gronden* zijn gronden waarvan de eerste 80 cm van de bodem 25% tot 50% uit organische stof bestaat. Tot slot bestaan de *klei-op-veen gronden* uit een veenbodem met daarboven een deklaag van klei. Op bodemkaarten worden deze gronden vaak aangeduid als kleigronden, terwijl uit boringen blijkt dat hier een laag veen onder zit.

Figuur 9: Bodemsamenstelling in Groningen.

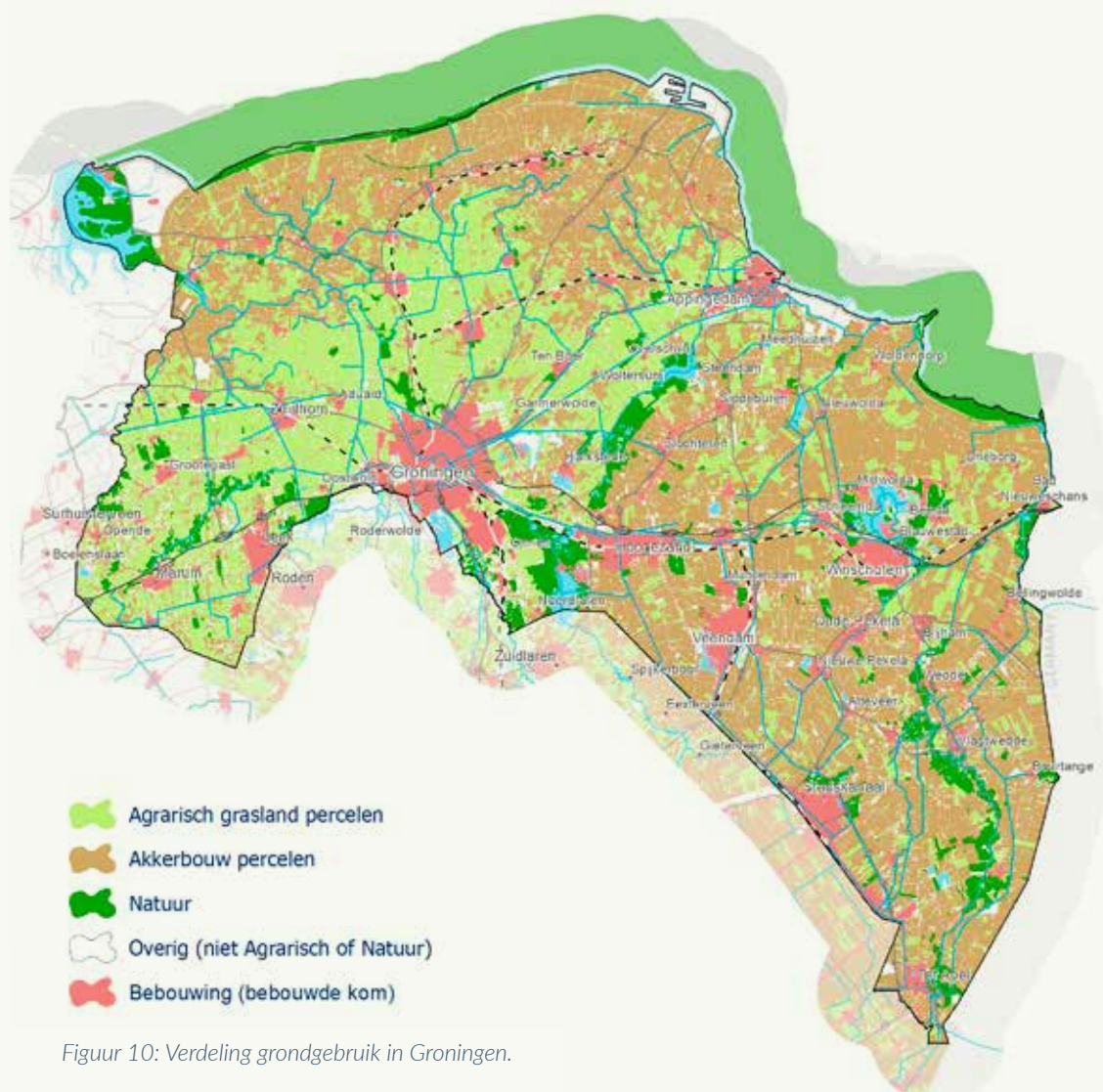
Figuur 9 is gebaseerd op data van Alterra, welke ook gebruikt is voor de Quickscan van Deltares (2020). Waterschap Hunze en Aa's heeft in haar veengebieden uitvoerige grondboringen uitgevoerd, om zo de bodemsamenstelling en veendikte scherper in beeld te brengen. Deze informatie is niet gebruikt voor figuur 9. De reden daarvoor is dat we de gedetailleerde data alleen voor het Hunze en Aa's-Beheergebied hebben en niet voor de gehele provincie. De datasets van Alterra en Hunze en Aa's zijn niet met elkaar te verenigen, waardoor we besloten hebben de data van Hunze en Aa's niet te gebruiken. De kaart met data van Hunze en Aa's is toegevoegd in bij de bijlagen.

Vanuit de SOV heeft de WUR een studie uitgevoerd naar de mogelijkheden om de overige veengronden te vernatten. In deze studie hebben zij ook de data van Alterra vergeleken met die van Hunze en Aa's. Daaruit bleek dat de resultaten uit beide datasets in grote mate vergelijkbaar zijn.

We streven ernaar uiteindelijk voor de gehele provincie een gedetailleerde bodem- en veendiktekaart te kunnen presenteren. De kaart met veendikte en bodemsamenstelling op basis van de data van Hunze en Aa's is opgenomen in de bijlagen (Bijlage 5).

Grondgebruik en functie (figuur 10)

We zien dat een groot deel van het Groninger veengebied in gebruik is als landbouwgrond. Een groot deel daarvan is in gebruik als agrarisch grasland, maar ook akkerbouw (met veelal een grotere drooglegging) komt regelmatig voor, met name op de moerige en klei-op-veen gronden. Daarnaast hebben een aanzienlijk deel van de veengronden een natuurbestemming. Verder komt er verspreid over het gebied bebouwing voor en wordt een deel gebruikt voor andere functies, zoals infrastructuur en meer recent ook zonneweides.

Figuur 10: Verdeling grondgebruik in Groningen.

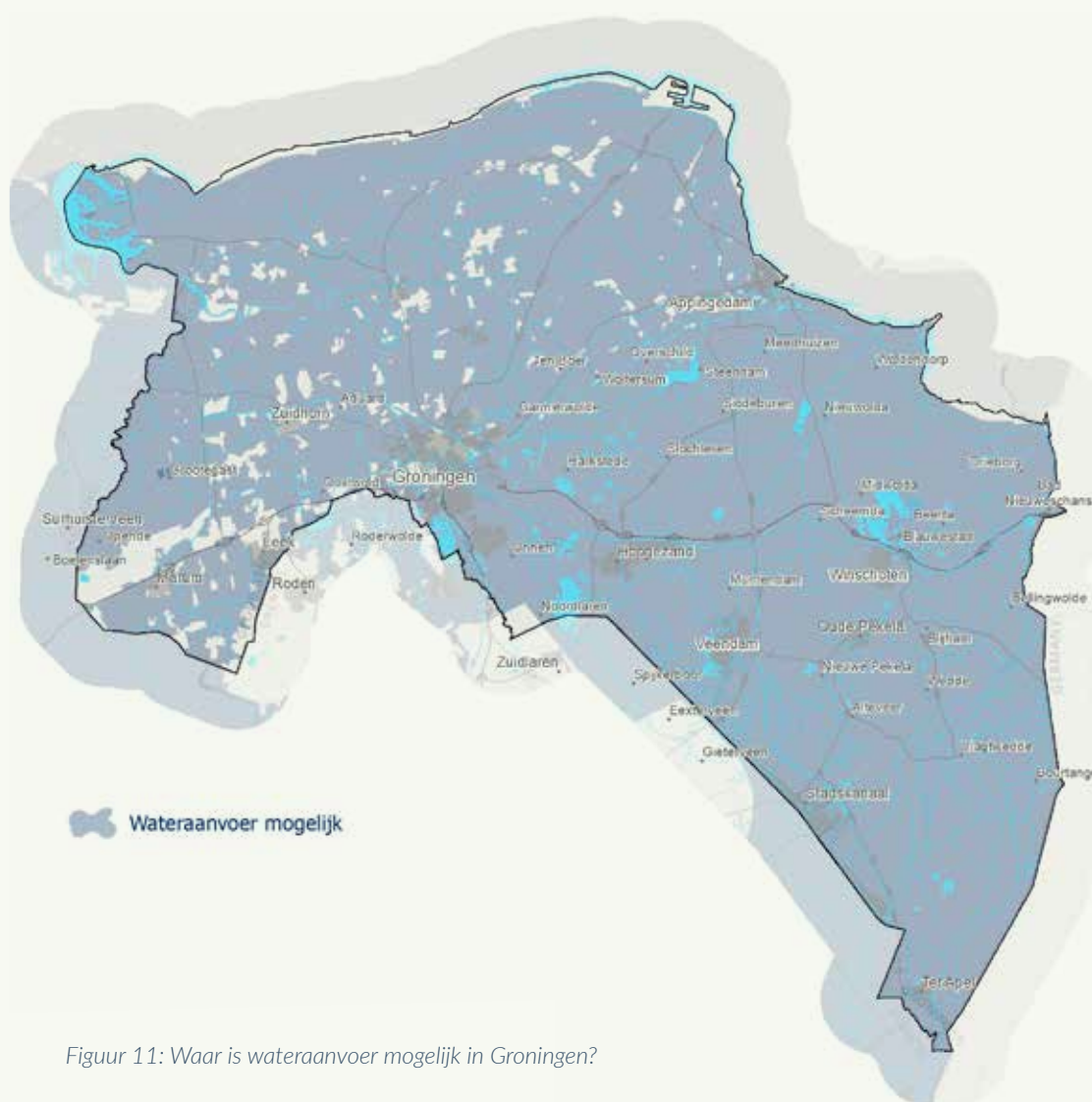
Mogelijkheden voor vernatting (figuur 11)

Niet in alle gebieden is het mogelijk de grondwaterpeilen te sturen. Dit wordt bijvoorbeeld veroorzaakt door de fysische geografie (hoogteligging) of waterhuishoudkundige inrichting (aanvoermogelijkheid van water). In gebieden met actief peilbeheer zijn deze mogelijkheden tot vernatting er wel. Uit de Quick Scan van Deltares (2020) blijkt dat Groningen vrijwel volledig 'peilbeheerst' is.

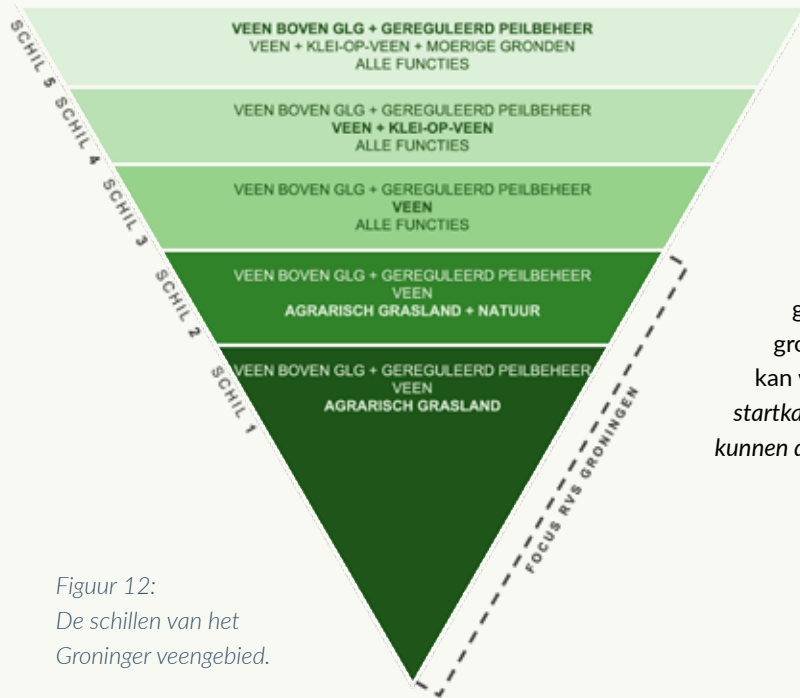
In de praktijk blijkt dat iets genuanceerder te liggen. Zo zijn er met name rondom Marum en Groote-gast in het (zuid)westen en in enkele gebieden in het noorden van de provincie, plekken waar geen wateraanvoer mogelijk is. Voor het beheergebied van Hunze en Aa's weten we ook dat in bepaalde gebieden geen wateraanvoer mogelijk is. Tevens ligt een klein deel van Groningen in het beheergebied van Wetterskip Fryslân. In hoeverre daar wateraanvoer mogelijk is, is vooralsnog onbekend.

Figuur 11 laat dit alles op kaart zien. Het uitgangspunt is dat de kaart voor 90% accuraat is. De komende periode scherpen we de kaart verder aan.

Het onderscheid uit de Quick Scan van Deltares biedt ons de mogelijkheid om het Groninger veengebied onder te verdelen in vijf schillen (figuur 12). De mogelijkheid om gebieden te kunnen vernattingen, geldt als een randvoorwaarde voor alle schillen.

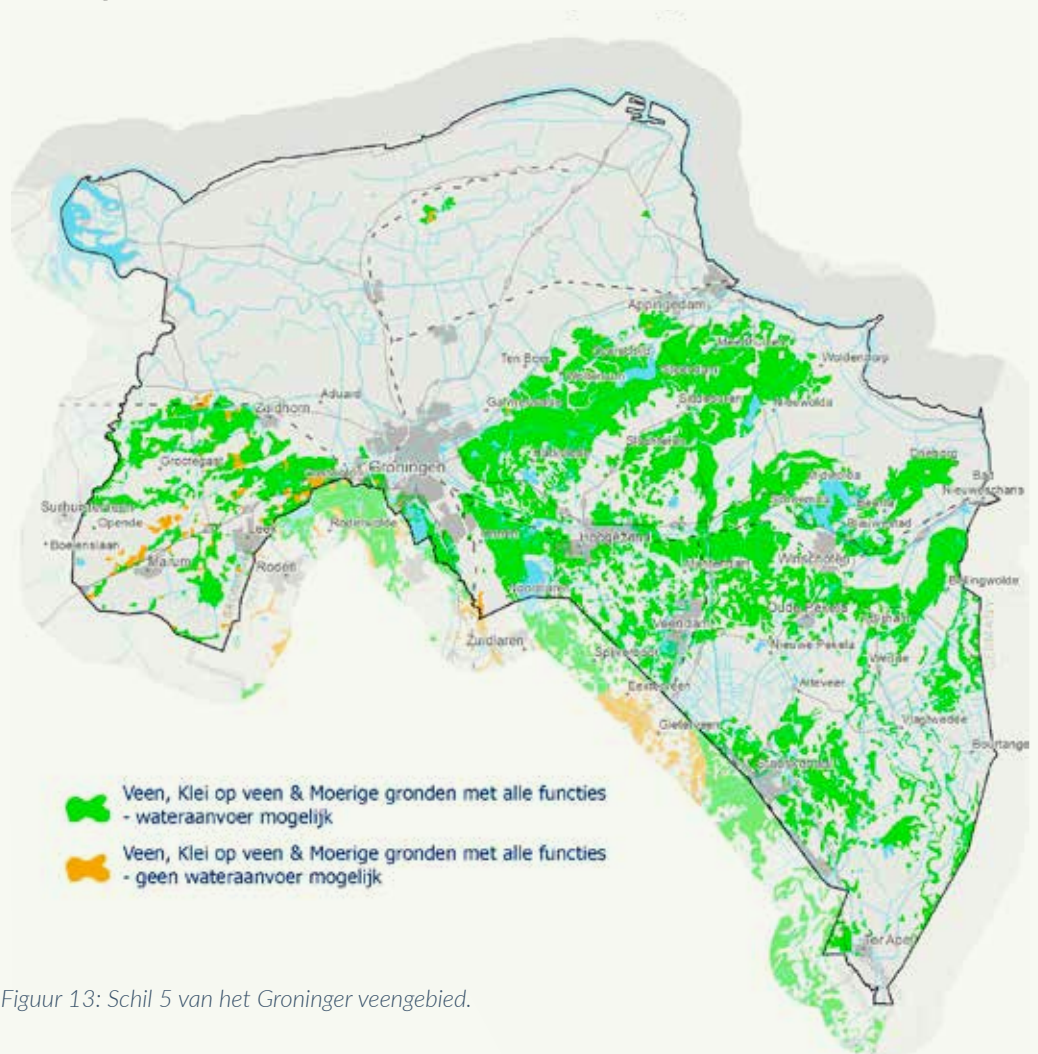
Figuur 11: Waar is wateraanvoer mogelijk in Groningen?

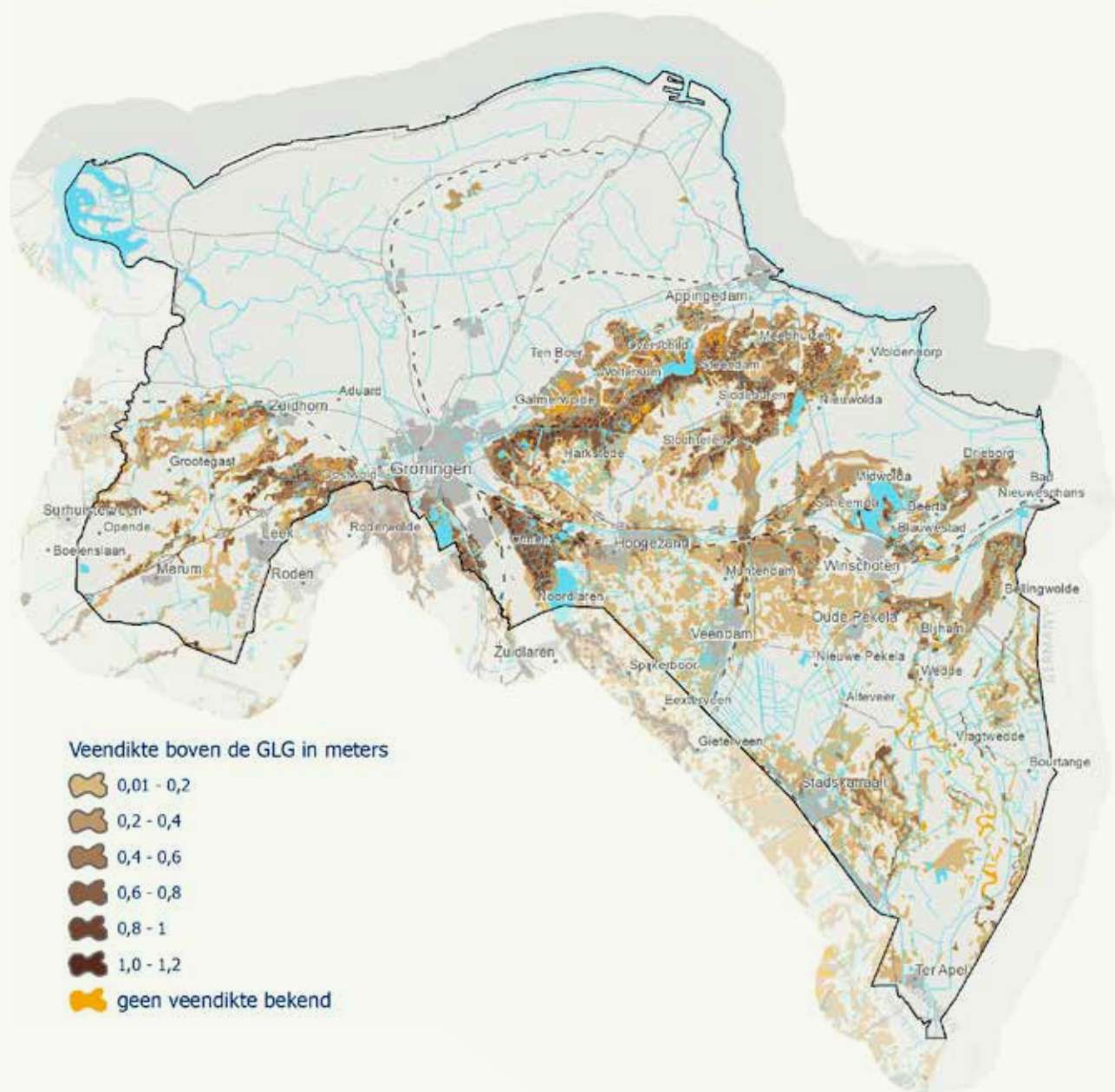
Figuur 12:
De schillen van het Groninger veengebied.

3.2.2. Schil 5

Schil 5 (figuur 13) laat met de groene gebieden de uitgangssituatie wat betreft het Groninger veengebied zien: alle gebieden met organische stof in de ondergrond, boven de GLG en waar sprake is van gereguleerd peilbeheer. Het uitgangspunt is dat in deze groene gebieden de veenlaag in de ondergrond beïnvloed kan worden en in de oranje gebieden niet. Daarmee is dit de startkaart, waar vanuit we het Groninger veengebied nader kunnen duiden.

Figuur 13: Schil 5 van het Groninger veengebied.

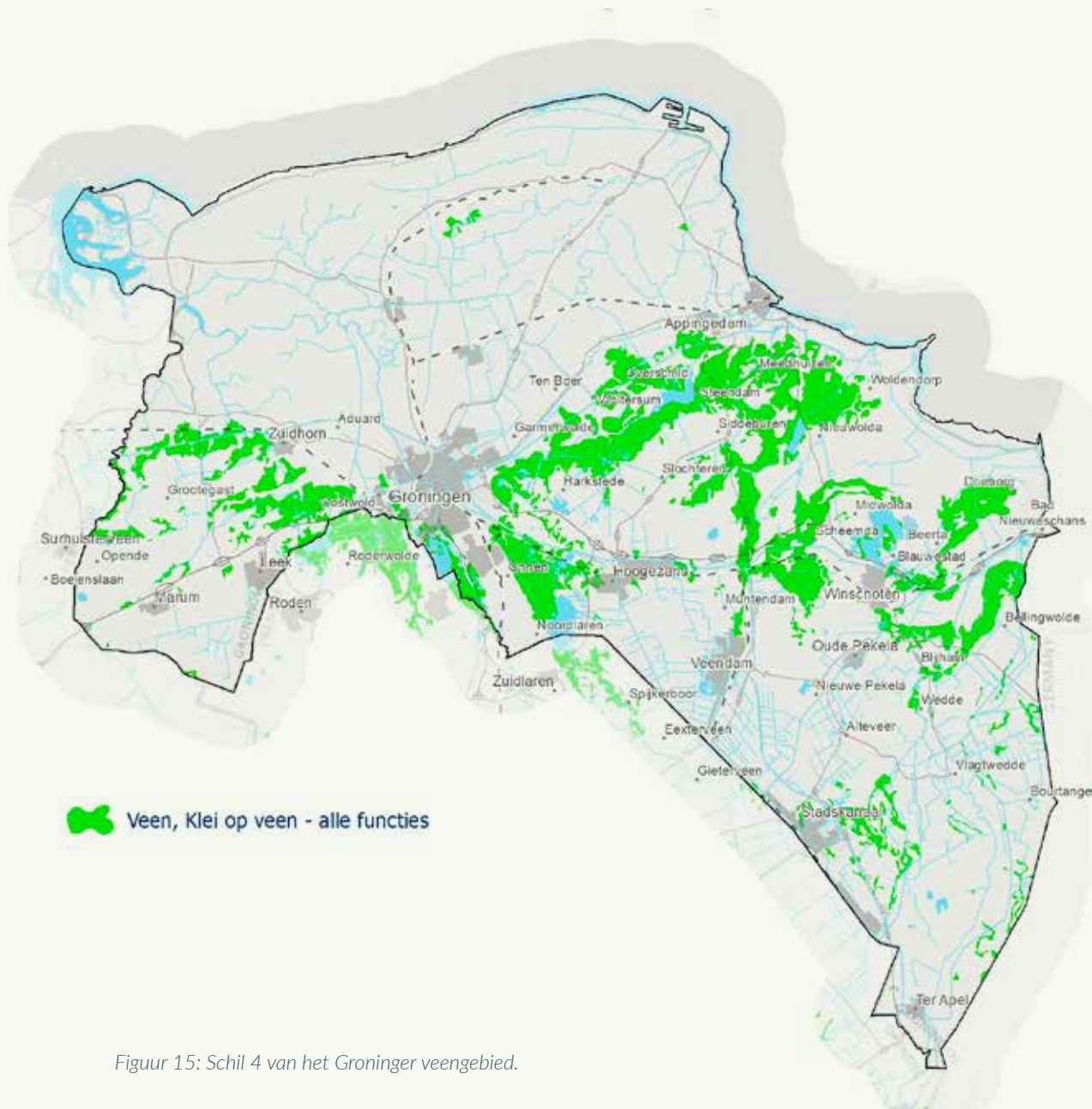
Figuur 14: Veendikte in Schil 5

De kaarten in figuur 13 en 14 zijn ook het vetrekpunt voor de Strategie Overige Veengronden. Als genoemd in paragraaf 1.4.3. wordt in die notitie bekeken of er ook potentie, urgentie en mogelijkheden zijn in de gebieden die in de RVS 'afvallen' omdat zij niet tot de landelijke definitie van 'klassieke veenweidegronden' behoren. Kortom, alle veengebieden waar wateraanvoer mogelijk is in Groningen komen aan bod.

3.2.3. Schil 4

In schil 4 (figuur 15) vallen de moerige gronden af. Het uitgangspunt is dat de veenlaag in de moerige gronden erg dun is en dermate vermengd met klei en zand, dat maatregelen in deze gebieden minder rendabel zijn.

We zien dat dit met name impact heeft op de veengronden rondom Veendam en Stadskanaal. De veengronden in deze regio verdwijnen in grote mate op de kaart. Verder wordt zichtbaar dat het gebied rondom de stad Groningen, de laagveengordel, en rondom Winschoten door deze selectie indikt.

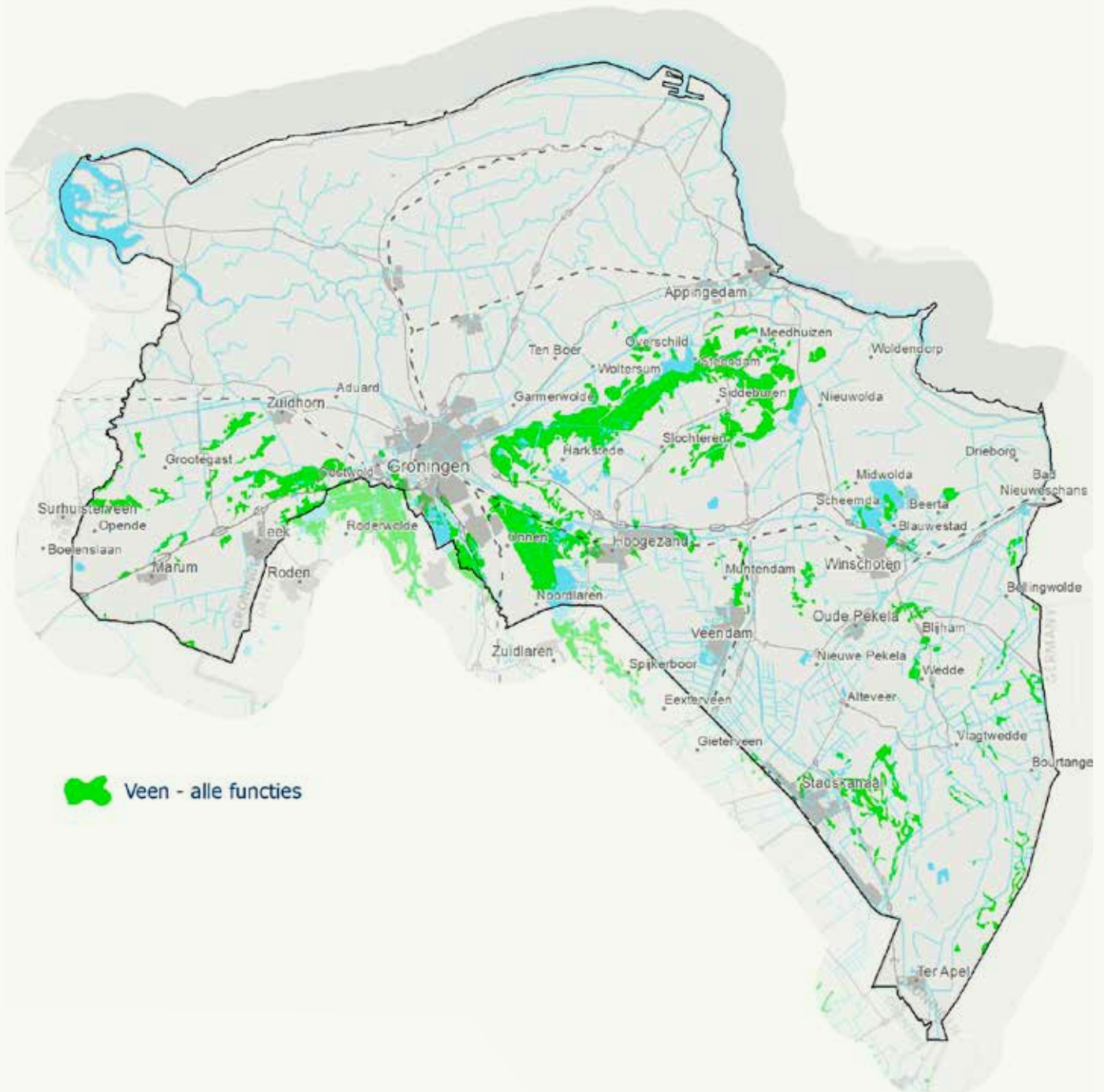

Figuur 15: Schil 4 van het Groninger veengebied.

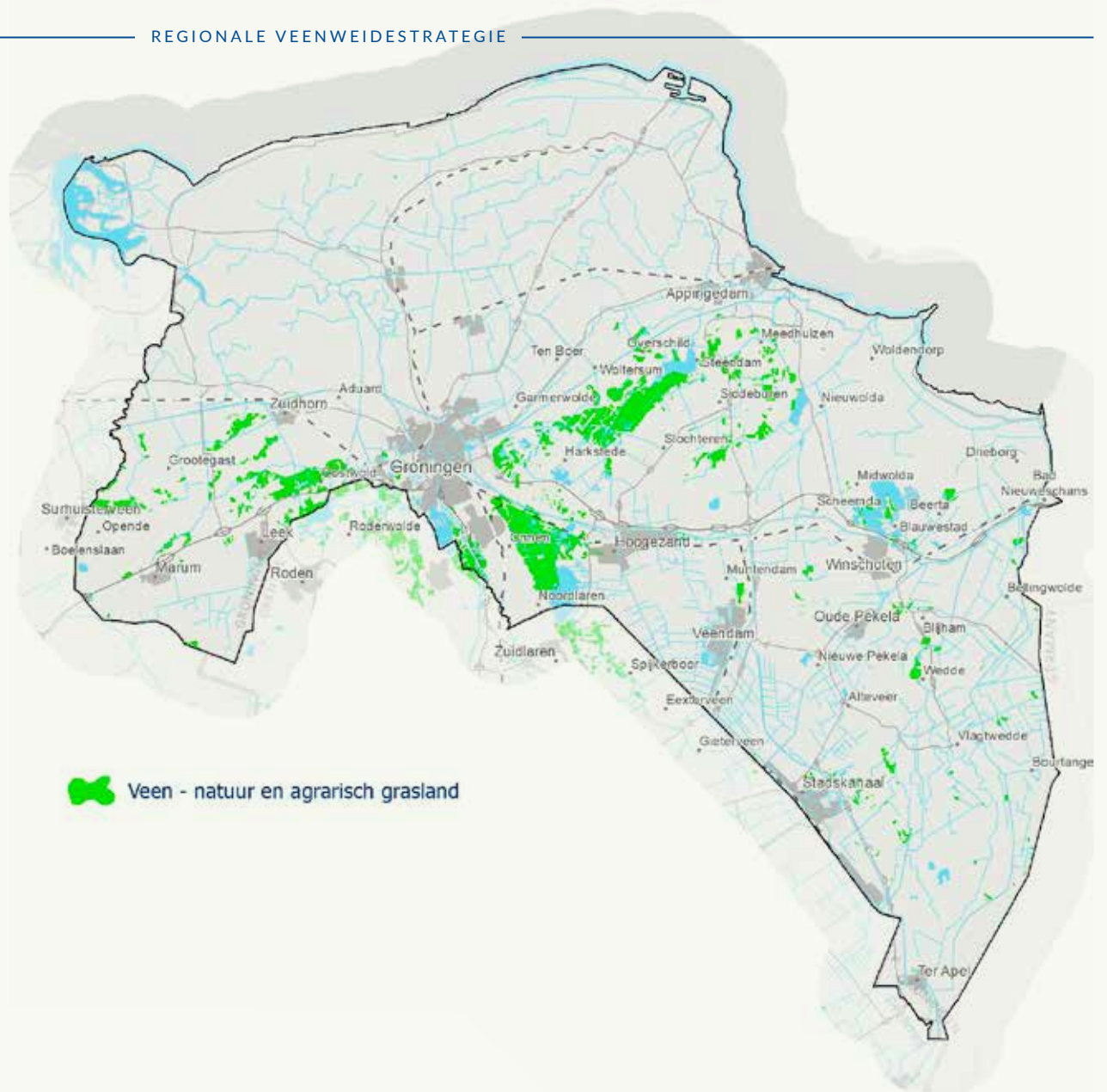
3.2.4. Schil 3

In schil 3 (figuur 16) vallen de klei-op-veengronden af. Hoewel we op de klei-op-veengronden meer mogelijkheden zien om maatregelen te nemen dan op de moerige gronden, behoren deze gronden niet tot de landelijke definitie van *klassieke veenweiden*. Daarom vallen de klei-op-veengronden ook voor de Groninger RVS 1.0 af en nemen we deze gronden mee in de Strategie Overige Veengronden.

We zien dat deze selectie met name impact heeft op het gebied rondom Winschoten. Waar de veengronden aldaar in schil 4 al indikten, zijn deze nu (bijna) volledig van de kaart verdwenen. Ook het gebied rondom Steendam, Meedhuizen en Nieuwolda dikt stevig in, in schil 3. Verder zien we een lichte indikking van het veengebied in de laagveengordel rondom Groningen.

Figuur 16: Schil 3 van het Groninger veengebied.

Figuur 17: Schil 2 van het Groninger veengebied.

3.2.5. Schil 2

In schil 2 (figuur 17) blijven de percelen met agrarisch grasland en de natuurgebieden over. Akkerbouw is hiermee de belangrijkste afvalver. Zoals de naam veenweide al suggereert, gaat het hier om agrarisch grasland. We zien echter wel dat een deel van de graspercelen in gebruik zijn voor wisselteelt. Deze percelen nemen we *wel mee in de RVS*.

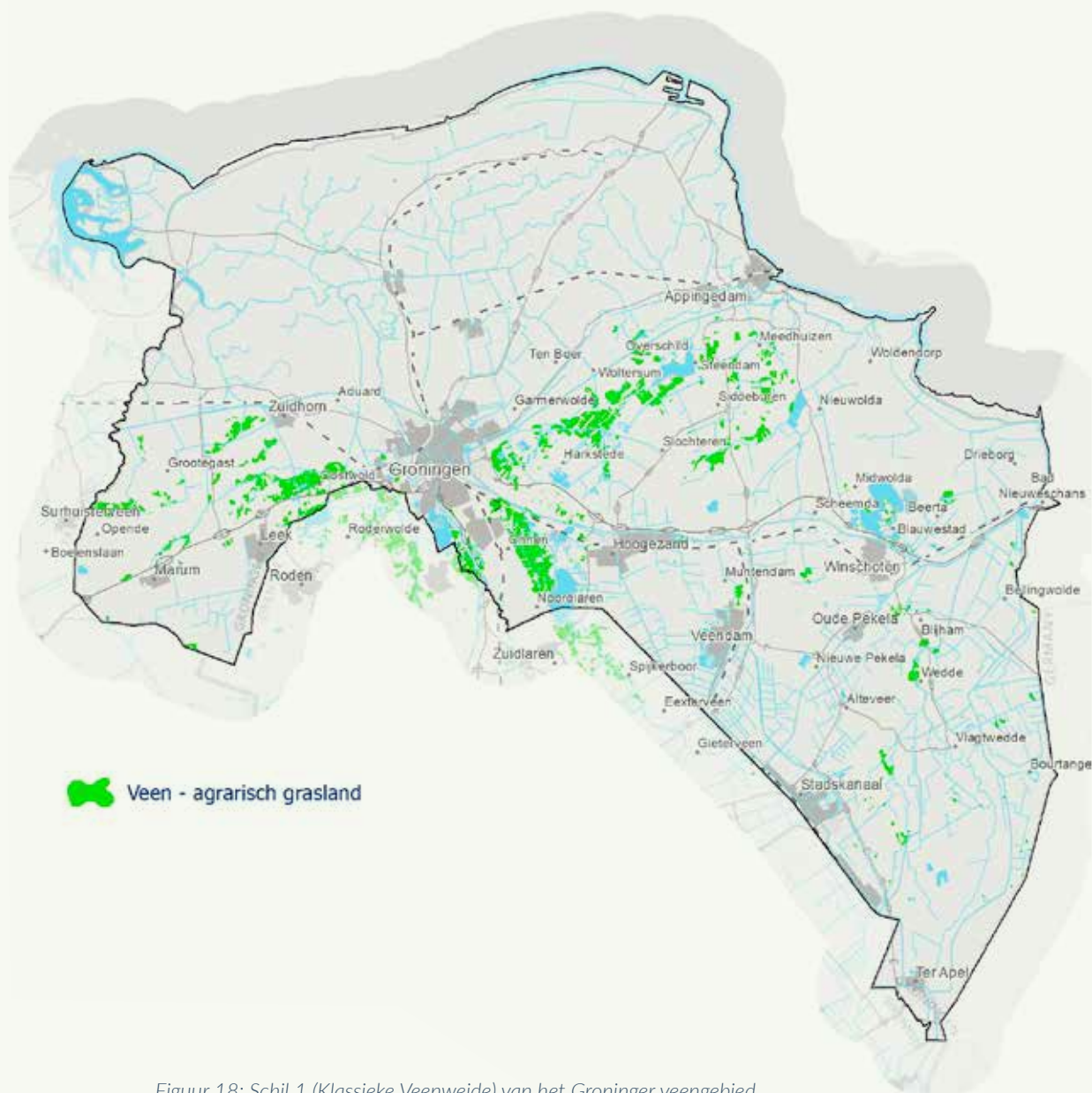
Officieel maken de natuurgebieden geen onderdeel uit van de klassieke veenweiden. In Groningen zien we echter dat er nog steeds veel potentieel lijkt te zitten in de natuurgebieden. Daarnaast zien we dat een deel van de natuurgebieden nog in gebruik zijn als weidegrond (eventueel met beperkingen). Kortom, het is lastig om de natuurgebieden volledig van de agrarische graslanden af te sluiten en daarom willen we voor het RVS-traject deze natuurgebieden nog niet uitsluiten.

We zien dat de impact van de selectie op functies ervoor zorgt dat de veengebieden steeds meer verspreid over de provincie komen te liggen. De aangesloten veengebieden dikken steeds verder in en veranderen van grote homogene vlekken in een steeds korreliger patroon. Met name het Zuidelijk Westerkwartier (tussen Leek en Oostwold), het Zuidlaardermeergebied (rondom Onnen en Noordlaren) en de strook van Harkstede tot aan Steendam blijven overeind.

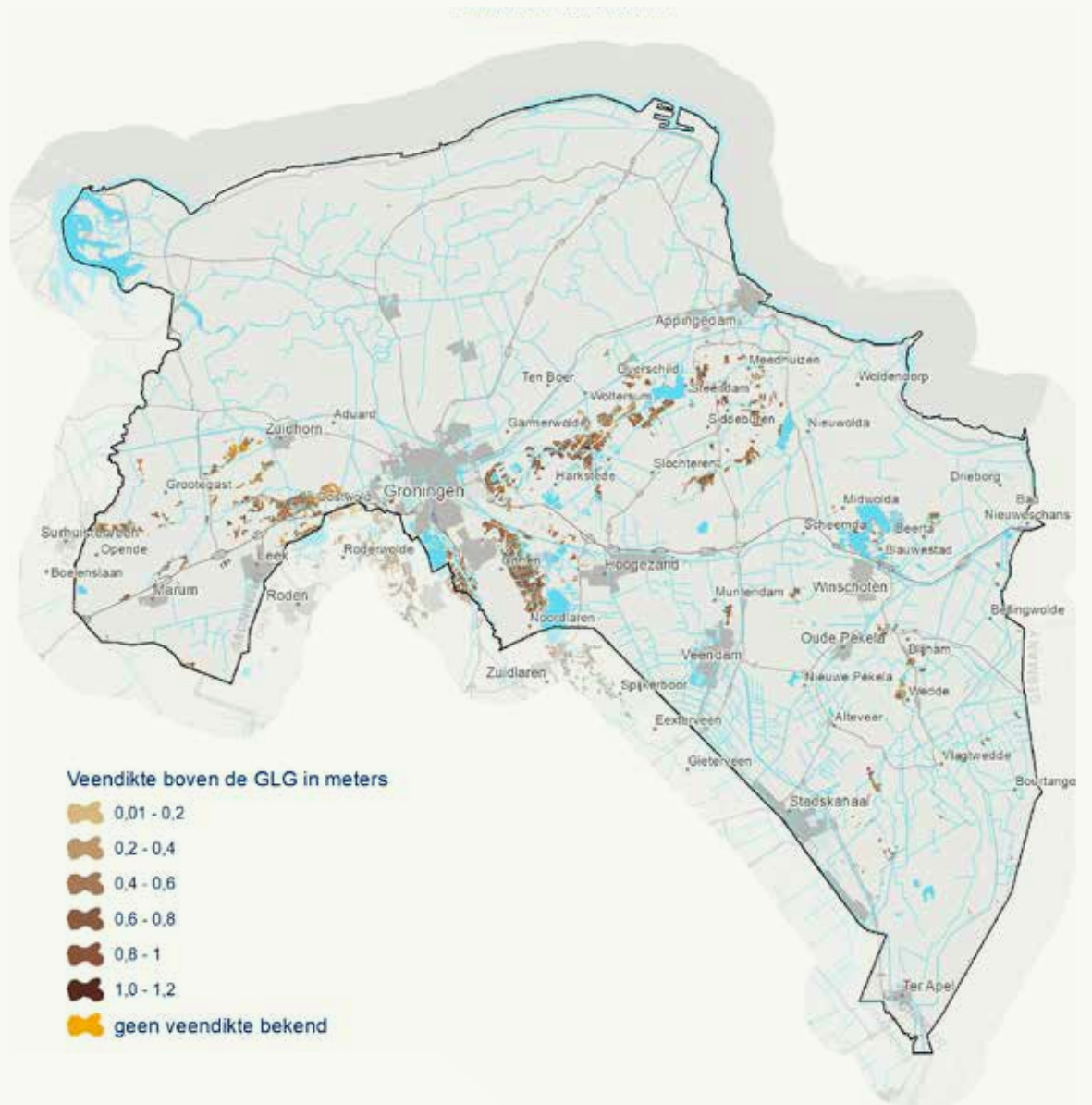
3.2.6. Schil 1 (Klassieke Veenweiden)

In schil 1 (figuur 18) blijven alleen de agrarische graslanden over. Deze schil vertegenwoordigt het gebied dat past bij de landelijk vastgestelde definitie van klassieke veenweiden. Samen met schil 2 vormt deze schil de scope van onderliggende RVS en de Groninger veenweideaanpak.

Schil 1 (Klassieke Veenweide) van het Groninger veengebied

Figuur 18: Schil 1 (Klassieke Veenweide) van het Groninger veengebied.

Figuur 19: Veendikte in Schil 1

4. Inbreng en vragen partijen

Tijdens het proces richting de RVS 1.0 hebben we verschillende partijen gesproken. Deze gesprekken zijn nuttig geweest om een completer beeld van de opgave te krijgen. De input van partijen hebben we daarom als richtinggevend meegenomen in deze RVS 1.0.

Tegelijkertijd is gebleken dat er nog veel onzekerheden zijn. Deels komt dat door de fase waarin Groningen zich bevindt in haar veenweideaanpak, deels is dat ook de inhoudelijke complexiteit omtrent veenoxidatie. Ondanks dat partijen gezamenlijk een eerste stap hebben gezet om het gebied en de veenweideopgave in beeld te krijgen, is nog lang niet alles duidelijk. Laat staan dat partijen al weten welke maatregelen getroffen kunnen worden en wat het draagvlak hiervoor is.

Hoewel de focus vanuit het Klimaatakkoord ligt op het remmen van maaiveldddaling en de broeikasgasemissies, is dat lang niet altijd de focus van de gebiedspartijen. De urgentie en potentie wordt door verschillende partners anders gedefinieerd. In dit hoofdstuk gaan we dieper in op de inbreng van partijen en de onderwerpen en thema's die de komende jaren, richting de RVS 2.0, nadere uitwerking verdienen.

4.1. Algemeen

4.1.1. NPLG

In het landelijk coalitieakkoord van 2022 is een vooraankondiging gedaan voor het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG). Voor de transitie in de landbouw is 25 miljard vrijgemaakt, wat vanuit het NPLG via integrale gebiedsplannen moet gaan landen in de provincies. Het streven is om alle ontwikkelingen, problemen en opgaven integraal aan te pakken. Hierin speelt ook de veenweideproblematiek en -opgave een belangrijke rol.

Het NPLG en het daaruit voortvloeiende uitvoeringsprogramma wordt momenteel nog vormgegeven. De provincie en de waterschappen houden de ontwikkelingen met interesse in de gaten.

4.1.2. Werkplaats Veenweiden

Vanuit de NOVI is voor het Noordelijke Veenweidegebied een *Werkplaats Veenweiden* gehouden. De focus van deze werkplaats ligt op 2050 en dus op de lange termijn, op de stip aan de horizon. Daarmee heeft de werkplaats een andere insteek dan de RVS 1.0. Het is essentieel dat beide sporen op elkaar aansluiten: de stappen die we nu zetten, moeten aansluiten bij het vergezicht vanuit de werkplaats en tegelijkertijd moet dit vergezicht wel reëel en haalbaar zijn.

De belangrijkste adviezen vanuit de Werkplaats Veenweiden luiden:

- Baseer de strategie en aanpak op een langetermijnperspectief
Definieer als overheden, samen met de gebiedspartijen, een stip aan de horizon om naartoe te werken, als tegenhanger van de stapsgewijze aanpak zoals deze nu wordt gehanteerd. Een langetermijnperspectief biedt rust en overzicht en geeft innovatie een kans. Daarbij is zekerheid over middelen essentieel.
- Overkoepelende aanpak
Beschouw de Noord-Nederlandse veen(weide)gebieden als één systeem in de aanpak en strategie. Er dienen strategische systeemkeuzes gemaakt te worden, die de provinciegrenzen ruimschoots overschrijden.
- Samenwerking middels het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG)
Richt vanuit het NPLG een proces in waarmee de diverse problematiek in de Noord-Nederlandse veen(weide)gebieden integraal aangepakt kunnen worden.

4.2. Provincie

4.2.1. Provinciale Omgevingsvisie 2022

De provincie Groningen wil gebieden aanwijzen waar het watersysteem meer leidend is bij het toekennen van de functie. Dit is onder meer bij veengebieden die bij lage peilen steeds verder zakken en bij laaggelegen gebieden die gevoelig zijn voor wateroverlast en waar waterrobuust gebouwd moet worden. Samen met de waterschappen onderzoekt de provincie de gebieden die zich hiervoor lenen en of hiervoor ruimtelijke voorwaarden vastgelegd moeten worden. De provincie Groningen wil hiermee onder andere veenoxidatie vertragen.

4.2.2. Klimaatagenda Provincie Groningen 2030

In 2020 is de Klimaatagenda 2030 van de provincie Groningen gepresenteerd. Ook hierin heeft veenoxidatie een belangrijke rol. Het doel van de provincie is, aansluitend op de doelstellingen vanuit het landelijke Klimaatakkoord van 2019, om in 2030 op een CO₂-uitstoot van maximaal 0,82 Mton uit te komen bij de landbouw. Het remmen en tegengaan van veenoxidatie is onderdeel van de strategie om deze uitstoot te realiseren.

4.2.3. Koppeling andere opgaven landelijk gebied

De provincie Groningen zoekt nadrukkelijk de aansluiting met de andere opgaven in het landelijk gebied. Voorbeelden van thema's zijn stikstof, bos- en houtbeleid, natuurontwikkeling en natuurinclusieve landbouw. Om de ontwikkelingen op elkaar aan te laten sluiten, stemt de provincie intern nauw af en zoeken we als kernteam nadrukkelijk contact met partners in het landelijk gebied van Groningen.

4.3. Waterschappen

4.3.1. BOVi en Waterbeheerprogramma's

Noorderzijvest: BOVi en veenoxidatie

Waterschap Noorderzijvest heeft in 2021 een Blauwe Omgevingsvisie (BOVi) opgesteld. De ambities van het waterschap ten aanzien van veengebieden worden daar ook in genoemd. In het verleden is het hele watersysteem aangepast aan de functies die er in het gebied zijn. In het landelijk gebied is dat met name gebeurd ten behoeve van de landbouw. Maar nu beseft het waterschap dat de grens van de veerkracht van het huidige watersysteem wordt bereikt door de effecten van klimaatverandering en intensiever grondgebruik.

Het waterschap wil daarom een andere weg inslaan en streeft naar een natuurlijker watersysteem waar de blauw-groen-bruine ondergrond sturend is voor het grondgebruik. Het grondgebruik dient zich meer en meer aan te passen aan de effecten van klimaatverandering.

De visie van het waterschap voor het veengebied is daarom water vasthouden en veenoxidatie tegengaan. Specifiek in veengebieden is er urgentie om het systeem natter in te richten omdat de maaiveldvaling die door veenoxidatie optreedt niet terug te draaien is. Hoe lager deze gebieden in het landschap komen te liggen, hoe gevoeliger deze gebieden zullen worden voor wateroverlast en hoe onnatuurlijker het oppervlaktewatersysteem zal worden om te beheren. Extreme perioden van droogte zullen ertoe leiden dat veenoxidatie blijft plaatsvinden. Het doel is om dit met waterbeheer zoveel mogelijk te voorkomen, door vroegtijdig in te spelen op de effecten van klimaatverandering.

Technische maatregelen om water langer vast te houden, peilen op te zetten en het aanpassen van het grondgebruik zijn hiervoor middelen die volgens het waterschap ingezet dienen te worden, om het onomkeerbare proces van maaiveldvaling te voorkomen. In een meer natuurlijk watersysteem kan tijdig rekening worden gehouden met de aanpassing van grondgebruik naar functies die goed om kunnen gaan met kleinere droogleggingen en hogere kansen van wateroverlast. Samen met de provincies en gemeenten wil het waterschap kennis verrijken, slimme combinaties van functies (onder) zoeken en bijdragen aan CO₂-reductie door het veen nat te houden.

Noorderzijvest: Waterbeheerprogramma 2022-2027 en veenoxidatie

Als vervolg op de BOVi heeft Noorderzijvest eind 2021 het Waterbeheerprogramma 2022-2027 (WBP) vastgesteld. Het WBP is een nadere uitwerking van onze BOVi in acties, opgaven en maatregelen voor in de periode 2022-2027.

Ten aanzien van veen en veengebieden staat hier onder andere het volgende in:

- Onderzoek naar het voorkomen van maaiveldvaling door veenoxidatie in gebieden met veenbodems.
- Waar mogelijk samenwerken in gebiedsprocessen om verdergaande oxidatie van veenbodems stop te zetten en/of juist koolstof vast te leggen. Het waterschap sluit aan bij het proces vanuit de provincies en zoeken de koppeling met waterbergen, water vasthouden en duurzaamheid. Het waterschap heeft hierin een adviserende rol.
- Het waterschap is en blijft alert op kansen om aan oplossingen bij te dragen.

In het Zuidelijk Westerkwartier zet het waterschap de deelname aan gebiedsprocessen op locaties met veenbodems voort, met als één van de doelen vernatting/tegengaan veenoxidatie. Ook in het *Beleid peilbeheer en peilbesluiten (2018)* staat beschreven dat het waterschap aan de hand van nader onderzoek naar veenoxidatie tot specifiekere beleidsregels in het veengebied willen komen.

Hunze en Aa's: Waterbeheerprogramma 2022-2027 en veenoxidatie

Waterschap Hunze en Aa's streeft naar klimaatrobuste watersystemen en wil onderzoeken hoe duurzamer met het peilbeheer omgegaan kan worden in relatie tot veenoxidatie.

Sommige functies staan echter onder druk, als gevolg van maaiveldddaling door veenoxidatie. Wat betreft het beleid ten aanzien van de aandachtsgebieden veenoxidatie verwacht Hunze en Aa's in de loop van de programmaperiode een uitgekristalliseerd beleid te hebben opgesteld en uitgewerkt te hebben in concrete peilbesluiten. Samen met provincies, gemeenten en inwoners bepaalt het waterschap of er vastgehouden wordt aan de werkwijze van 'peil volgt functie', of dat in sommige gevallen overgegaan moet worden op 'functie volgt peil'. Dit doet het waterschap zoveel mogelijk in overleg met de provincies, gemeenten en interactief met de direct belanghebbenden.

Het doel van Hunze en Aa's voor de aanpak van veenoxidatie is:

“Samen met de provincies onderzoeken in welke gebieden er kansen liggen veenoxidatie te vertragen en waar mogelijk te stoppen in combinatie met daarop afgestemd beleid functies, normen en maatwerk in alternatieven en maatregelen”.

Het streven is om samen met de provincies in 2024 te komen tot een strategie voor de aanpak van de aandachtsgebieden veenoxidatie.

4.3.2. Waterhuishouding en Watersysteem

De waterschappen lopen tegen verschillende knelpunten aan. Daarop heeft waterschap Hunze en Aa's besloten voor aandachtsgebieden een stand-still principe te hanteren:

- De waterschappen lopen op verschillende plekken tegen verschillende knelpunten aan. In sommige gebieden worden de grenzen van het watersysteem bereikt: door de toenemende hoogteverschillen ontstaan knelpunten, die niet met een peilaanpassing op te lossen zijn (of erg complex/duur). De oplossing ligt in een integraal aanpak. Een aanpak die commitment vraagt van meerdere partijen.

- Op andere plekken kan het watersysteem het nog wel aan, maar ontstaan ongewenste situaties, waaronder het wegpompen van goede kwaliteit kwelwater, afkomstig van het Drents plateau. Hoe meer de laaggelegen veengebieden dalen, des te sterker de kwelstromen zullen zijn en hoe meer water weggepompt moet worden.
- Het waterschap Hunze en Aa's hanteert, na een besluit van het bestuur in 2015, daarom in een aantal gebieden het *stand-still principe*. Zolang er geen duurzame en passende maatregelen genomen kunnen worden met voldoende bestuurlijke draagvlak, neemt het waterschap geen peilbesluiten en worden de peilen niet langer verlaagd. Kortom, de peilen blijven de komende periode gelijk. Door maaiveldaling is er in de praktijk sprake van passieve vernatting. Er zijn daarom vragen over de duurzaamheid van het principe en het juridische fundament. In de gebieden waar ook bodemdaling door aardgas- en zoutwinning voorkomt, wordt wel gecompenseerd in de peilbesluiten.

Wanneer er vernattingsproblemen zijn doordat het huidige afgesproken peil niet gehandhaafd kan worden door technische knelpunten, lost Hunze en Aa's die knelpunten op om het huidige afgesproken peil te garanderen. Wanneer het te nat is in aandachtsgebieden bij het huidige afgesproken peil, dan verlaagt het waterschap de peilen niet.

In het Coalitieakkoord 2019-2023 is aangegeven dat het stand-still beginsel dat Hunze en Aa's nu hanteert, voor veenoxidatiegebieden geen duurzame oplossing is. Daarom wordt met alle betrokkenen gezocht naar concrete maatregelen. Het waterschap doet hiervoor een nadrukkelijk beroep op de provincie(s). Gebiedsgericht maatwerk en passend gebruik van de lageregelegen gronden in de aandachtsgebieden veenoxidatie zijn hierin uitgangspunten.

4.3.3. Rollen en verantwoordelijkheden waterschappen

De waterschappen hebben vragen over hun rol en verantwoordelijkheden als waterbeheerders, nu ze het dogma in het landelijk gebied deels zien verschuiven van 'peil volgt functie' naar 'functie volgt peil'.

Dit vraagstuk wordt herkend in het rapport van het STOWA 'Peilbeheer als middel om maaiveldaling in veenweidegebieden terug te dringen' uit medio 2021, waarin jurist Peter de Putter het peilbesluit als instrument ter voorkoming van maaiveldaling en broeikasgasemissies vanuit een juridisch kader onder de loep neemt. De belangrijkste conclusies uit dit stuk voor onze RVS 1.0 luiden als volgt:

- Het waterschap heeft relatieve beleidsvrijheid als het gaat om haar waterbeheer en het nemen van peilbesluiten. Belangrijke randvoorwaarden hiervoor zijn de algemene beginselen van behoorlijk bestuur: een besluit volgt op een zorgvuldige belangenafweging, wordt gedragen door een goed onderbouwde argumentering en eventuele onevenredige schade wordt weggenomen of vergoed. Kortom, het waterschap heeft, met inachtneming van bovenstaande beginselen, de vrijheid om peilbesluiten te nemen ten behoeve van maaiveldaling en CO₂-reductie.
- Het waterschap heeft voor haar peilbesluiten beleidsmatige en juridische **rugdekking** nodig van de andere overheden: het rijk, de provincie en de gemeenten. Het waterschap is een functionele overheid die handelt naar de landelijke wetgeving en haar provinciale beheeropdracht. Kortom, waterschappen hebben stevig maaiveldalings- en klimaatbeleid van het rijk, de provincie en de gemeenten nodig, om haar waterbeheer en peilbesluiten ten behoeve van maaiveldaling en CO₂-reductie te onderbouwen. De nationale (NOVI), provinciale (POVI) en gemeentelijke (GOVI) omgevingsvisies zijn hiervoor uitermate geschikt. Zelf heeft het waterschap haar waterbeheerprogramma als steunpilaar, waarin het de mogelijkheid heeft om koerswijzigingen in haar beleid en daaropvolgende peilbesluiten te onderbouwen en aan te kondigen.

4.4. Gemeenten

De veenweideaanpak heeft in potentie raakvlakken met gemeenten op het gebied van funderingsproblematiek, wegbeheer en landschapsbehoud. Er is gesproken met de gemeenten Groningen, Midden-Groningen en Westerkwartier. Deze selectie is gemaakt op basis van de ligging van de kansrijke veenweidegebieden (hoofdstuk 5). Tot dusver is er nog geen relevante problematiek boven tafel gekomen. Uiteraard wordt contact onderhouden om dit te blijven monitoren.

Wanneer hiervoor aanleiding is, zoeken wij uiteraard contact met andere gemeenten.

4.5. Landbouw

Gedurende het proces richting de RVS 1.0 is nauw samengewerkt met vertegenwoordigers van LTO in Groningen. Ook is gesproken met betrokken vertegenwoordigers bij de veenweideaanpak in Fryslân, waar de veenweideaanpak al verder gevorderd is. Dit heeft belangrijke uitgangspunten en lessen opgeleverd voor de Groninger aanpak.

4.5.1. Keukentafelgesprekken

Ga in gesprek met individuele boeren en begin niet met algemene gebiedsbijeenkomsten. Alleen aan de keukentafel kom je in gesprek over de individuele problematiek en het individuele toekomstperspectief. Hoewel sommige ontwikkelingen sector-breed gevoeld worden, is de uitwerking voor elke boer anders.

4.5.2. Duurzaam toekomstperspectief

Veenoxidatie in het landelijk gebied is geen op zichzelf staand probleem. Het landelijk gebied staat onder druk door een veelvoud aan ontwikkelingen: de energietransitie, stikstofproblematiek, de zoektocht naar plek voor woningbouw en dus veenweideproblematiek.

Individuele boeren krijgen als gebruiker van het landelijk gebied direct te maken met deze ontwikkelingen en zien een storm aan vragen, eisen en problemen op zich afkomen. Om met elkaar in gesprek te raken over deze ontwikkelingen, is het duurzame toekomstperspectief voor de individuele boer essentieel.

Het individuele toekomstperspectief biedt de mogelijkheid om het gesprek op gang te brengen en te houden. Vanuit dat individuele belang kan richting maatregelen gewerkt worden.

4.5.3. Vul de gereedschapskist

Wanneer het gesprek opgestart wordt met individuele boeren, is het belangrijk om iets te kunnen bieden. Wanneer blijkt dat een boer geholpen is met een (relatief) kleine ingreep in de waterhuishouding, dan werkt het goed om hier direct op in te kunnen spelen.

Als overheden – landelijk en regionaal – is het daarom verstandig om hiervoor middelen te reserveren. Wanneer voor kleine ingrepen een maandenlang financieel traject gevolgd moet worden, straalt dit geen vertrouwen en voortgang uit. Het is dus wijs om hierop te anticiperen.

4.6. Natuur en Milieu

In aanloop naar voorliggende RVS 1.0 is gesproken met Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, de Natuur en Milieufederatie en Stichting het Groninger Landschap. In het gesprek is de strategie voor de Groninger veenweide besproken en hebben de natuur- en milieupartijen hun adviezen geuit vanuit de Groninger situatie.

4.6.1. Stip aan de horizon!

Het veenweidegebied en haar gebruikers hebben behoefte aan een stip aan de horizon. Zonder lange termijnvisie, is het moeilijk om nu stappen te zetten. Partijen moeten in gezamenlijkheid een toekomstbeeld schetsen voor het landelijk gebied, met daarin de veenweiden, en daar de komende jaren benutten om richting die toekomstvisie toe te werken.

4.6.2. Potentie natuurgebieden

Zoals eerder beschreven ligt de focus van de RVS op de gebieden die in 2016 nog een landbouwfunctie hadden. De natuurgebieden (die in 2016 al natuur waren) horen hier derhalve niet bij. De natuur- en milieupartijen benadrukken dat er ook in die natuurgebieden veel winst te behalen is. Dit advies is meegenomen in de uitwerking van de RVS 1.0 en ter harte genomen voor de verdere uitwerking van de eerdergenoemde Strategie Overige Veengronden.

5. Ambitie en strategie

5.1. De ambitie voor de Groninger veenweiden

Vanuit de inbreng van de gebiedspartners, het regionale beleid en de lopende projecten, programma's en ontwikkelingen, is met alle betrokken partijen een gezamenlijke ambitie gedefinieerd voor het Groninger veenweidegebied:

'Met aandacht voor het veenweidegebied en zijn gebruikers, geven we het Groninger veenweidegebied een duurzaam toekomstperspectief waarin de maaiveldddaling en uitstoot broeikasgassen naar de mogelijkheden maximaal geremd worden en met zoveel mogelijk ruimte voor landbouw, natuur, energietransitie en andere opgaven en ontwikkelingen in het landelijk gebied.'

Partijen hebben met elkaar afgesproken om de ambitie richting de RVS 2.0 nader aan te scherpen. We bekijken op welke onderdelen we toe kunnen werken naar een resultaatsverplichting.

Vanuit daar kan gewerkt worden aan doelstellingen voor het veenweidegebied in zijn totaliteit en de deelgebieden daarbinnen. Met elkaar is de conclusie getrokken dat de komende periode in het teken moet staan van kennisontwikkeling en het met elkaar grip krijgen op het veenweidegebied en de opgave daarbinnen. Vanuit daar wordt een gezamenlijke koers bepaald en uiteindelijk toegewerkt naar een integrale inrichting van het veenweidegebied, passend bij de door partijen geformuleerde urgentie en potentie. Tegelijkertijd benutten we uiteraard nu al kansen wanneer deze zich voordoen.

5.2. Twee niveaus: algemeen en gebiedsgericht

De strategie voor de komende jaren is gericht op twee schaalniveaus: een **algemene** ontwikkeling en een **gebiedsgerichte** ontwikkeling (figuur 20).

Met **algemeen** bedoelen we het overkoepelende niveau, zoals het rijk, de provincie, de waterschappen en vertegenwoordigende partijen zoals LTO en Natuurmonumenten. Deze partijen opereren op een hoger abstractieniveau en hebben middels beleidsmaatregelen en middelen een faciliterende positie in het veenweidedossier. We zien dat er op dit niveau veel ontwikkelingen zijn op het gebied van onderzoek en pilots.

Op **gebiedsgericht** niveau komen we in de gebieden. Daar spreken we, eventueel bijgestaan door belangenvertegenwoordigers, met individuele boeren en bewoners. Hier worden maatregelen concreet en staan we met de laarzen in het veen. In deze gebieden willen we middels keukentafelgesprekken het gesprek op gang brengen en kansen benutten.

figuur 20 Schematische weergave strategie

We zien dat beide stromen elkaar nodig hebben, beïnvloeden en versterken. Het landelijke en interprovinciale netwerk faciliteert het regionale en lokale proces, waar het lokale proces het landelijke en interprovinciale netwerk weer voedt met specifieke informatie. Doordat beide schaalniveaus zo'n sterke uitwisseling met elkaar hebben, dienen partijen de komende jaren op beide fronten te investeren in een goedlopend en onderhoudend proces.

5.3. Programmalijn 1: Algemeen

5.3.1. Agenderen en inventariseren

In hoofdstuk 4 staat de inbreng van partijen beschreven, waaronder enkele onderzoeksthema's waar de komende jaren aandacht voor moet zijn. Daarom staat de programmalijn algemeen in het teken van agenderen en inventariseren van deze onderzoeksthema's.

Vanuit het algemene niveau is daarom de vrijheid – tijd en middelen – nodig om op uitvoerend niveau – in de gebieden – de opgave en urgentie boven tafel te krijgen. Hier wordt de wisselwerking tussen de twee niveaus direct zichtbaar.

Middelen

Om de ambitie en doelstellingen te realiseren en de strategie tot uitvoer te brengen, zijn middelen nodig. Hierbij gaat het om middelen voor instrumenten in de gereedschapskist en (geen-spijt-) maatregelen maar ook procesgeld om de gebiedsprocessen te kunnen begeleiden en regisseren.

Regulering

Ook op het gebied van wet- en regelgeving is er op faciliterend niveau ondersteuning nodig. Er spelen verschillende juridische en maatschappelijke vraagstukken omtrent de veenweideaanpak. Hoewel deze nog nader geduid moeten worden, is duidelijk dat dit een belangrijk onderdeel is en een plek verdiend in deze RVS.

Wat gaan we doen?

De komende 2 tot 3 jaar ...

- Continueren we de opgezette overleg- en organisatiestructuur rondom de veenweideopgave én zoeken we verbinding met overige opgaven in het landelijk gebied.
- Creëren we aan de hand van de SOMERS-rekenregels overzicht in de omvang van de veenweideopgave, de benodigde middelen en de financiering.
- Creëren we energie rondom het thema veenoxidatie in Groningen: we gaan het gesprek aan, we krijgen inzicht in de problematiek en stimuleren actie.
- Doen we onderzoek naar de juridische grondslag en dekking voor het nemen van maatregelen en veranderen van functies in het landelijk gebied.

5.3.2. Faciliteren: de gereedchapskist vullen

Op agenderen volgt faciliteren. Eerder gaven we al aan dat we voor de provincie en de waterschappen een faciliterende rol zien. Dit gaat niet alleen over inzet en bestuurlijke draagkracht, maar ook over beleid en middelen.

Een gesprek in een gebied heeft geen zin als aan de inhoud geen vervolg gegeven kan worden. Tegelijkertijd weet je van tevoren niet wat nodig is in een gebied om tot draagvlak te komen. Parallel aan de gesprekken in het gebiedsgerichte spoor met individuele boeren, lokale partijen en bewoners, wordt op algemeen niveau de zogenaamde gereedchapskist gevuld. In deze gereedchapskist zitten verschillende instrumenten.

Mitigeren en compenseren

Maatregelen kunnen leiden tot nadelige effecten voor onder andere grondgebruikers en omwonenden. Om deze effecten te mitigeren of compenseren zijn diverse instrumenten nodig.

Mitigatie is gericht op het treffen van (technische) maatregelen die deze negatieve effecten verzachten of wegnemen. Compenseren – in grond en/of geld – richt zich daarentegen op het vergoeden van (onevenredige) schade die kan zijn ontstaan. Daarmee wordt het voor ondernemers mogelijk te anticiperen op de veranderende omstandigheden en kan voor individuele boeren een goed toekomstperspectief worden geboden

Een aantal van deze instrumenten is nu al voorhanden. Een aantal dienen de komende periode (verder) te worden ontwikkeld, in samenspraak met de direct betrokkenen. De instrumenten spelen naar verwachting een belangrijke rol op gebiedsgericht niveau.

Grondinstrumenten

Een belangrijk verder uit te werken onderdeel is actief grondbeleid, bestaande uit concrete compensatiemogelijkheden, zoals grondaankoop, herwaarderen van grond, kavelruil en bedrijfsverplaatsing, die kunnen bijdragen aan een duurzaam (economisch) toekomstperspectief voor de landbouwers en het veengebied.

Geen-spijt-maatregelen

Bij elke boer of bewoner spelen naast de overkoepelende problematiek ook altijd andere, meer individuele zaken of problemen. Wanneer met een boer gesproken wordt over *zijn toekomstperspectief*, is het verstandig om middelen beschikbaar te hebben voor relatief kleine maatregelen ten bate van zijn of haar problematiek. Hierbij gaat het om de zogenaamde geen-spijt-maatregelen.

Door vanuit het toekomstperspectief van de individuele boer het gesprek aan te gaan én (kleine) beloften na te kunnen komen en direct tot actie over te kunnen gaan, start en behoud je de dialoog. Deze dialoog is essentieel in het zetten van stappen en boeken van vooruitgang.

Mogelijkheden voor pilots

Door het land zien we dat er veel ontwikkelingen zijn op het gebied van veenoxidatie. Continu ontstaan er nieuwe technieken, theorieën en ideeën. De rode draad in deze ontwikkelingen zijn de lokale pilots die worden uitgevoerd om te kunnen testen en experimenteren. Daarnaast is een snelle voortgang van kennis – lokaal en landelijk – cruciaal om de klimaatdoelen voor 2030 te halen.

Ook voor Groningen is het belangrijk dat er in het Groninger veenweidegebied pilots uitgevoerd worden. Niet alleen omdat we zien dat het succes van technieken afhankelijk is van de regionale of lokale context, maar ook omdat het uitvoeren van pilots de bewustwording, aandacht en dialoog omtrent veen in de gebieden stimuleert.

Pilots moeten gefaciliteerd worden. Daarom dienen de provincie en de waterschappen ruimte en middelen te bieden om deze pilots mogelijk te maken. Dat betekent een proactieve aanpak en beschikbaarheid van middelen.

Meetprogramma Grondwater

We zien dat er nog veel lokale kennis ontbreekt omtrent het grondwaterstandsverloop door het jaar heen. Dat geldt niet alleen voor Groningen, maar is een landelijke constatering. Vanuit de potentiële maatregelen voor vernatting voor veenbehoud, met behoud van functie, is deze kennis essentieel. Daarom zetten we in op het organiseren van een meetprogramma, waarin de grondwaterpeilen gemeten en gemonitord worden.

Het SOMERS-model

Landelijk is hard gewerkt aan zogenaamde rekenregels. Deze rekenregels kunnen gebruikt worden om modelmatig, globaal, te berekenen hoeveel CO₂-reductie een bepaalde maatregel in een bepaald gebied oplevert. Deze rekenregels zijn vertaald in het zogenaamde SOMERS-model.

SOMERS is in maart 2022 beschikbaar gesteld voor Noord-Nederland, waarbij met de kalibratie met name gekeken is naar Friesland. Groningen heeft aangegeven graag mee te werken aan een (betere) kalibratie voor de Groninger situatie. De komende jaren zetten we er daarom op in om het SOMERS-model beter toepasbaar te maken voor onze veenweidegebieden, waarbij we ook al een doorkijk maken naar de 'overige veengronden' in Groningen én Drenthe.

Tegelijkertijd zitten we niet stil en beseffen we dat het SOMERS-model zoals deze nu is opgeleverd, voor nu het best beschikbare model is. Daarom gebruiken we de rekenregels de komende jaren ook al in onze zoekgebieden, om zo grip te krijgen op de potentiële reductie en vergelijkbare resultaten te kunnen presenteren als de andere veenweideprovincies.

Wat gaan we doen?

De komende 2 tot 3 jaar ...

- Werken we het bestaand instrumentarium verder uit én ontwikkelen we nieuw instrumentarium.
- Sluiten we aan bij (lopende) landelijke innovatie- en ontwikkelprogramma's, om samen met de andere veenweideprovincies stappen te zetten.
- Doen we een Interreg- en Lifeaanvraag om samen met Europese partners experimenten te doen en onze kennis te vergroten.
- Kalibreren we het SOMERS-model zo goed mogelijk naar de Groninger situatie.

5.4. Programmalijn 2: Gebiedsgericht

5.4.1. Integrale Gebiedsprocessen

In hoofdstuk 1 en 2 zetten we de *gebiedsprocessen al neer als vetrekpunt voor deze RVS 1.0. De maatregelen tegen veenoxidatie landen in de gebieden, waar veel individuele, lokale en regionale belangen en ontwikkelingen samen komen. Om deze belangen en ontwikkelingen samen te laten komen en de gebieden een passende inrichting te geven, organiseren we gebiedsprocessen.*

Belangrijk onderdeel van de gebiedsprocessen is ook het meenemen van lopende ontwikkelingen en projecten. Hiervoor zien we het *treinenmodel voor ons, waarin een locomotief verschillende wagonnetjes met zich meetrokt. In een deel van de gebieden zal veen de locomotief zijn die andere ontwikkelingen met zich meetrokt, in andere gebieden wordt veen door een andere ontwikkeling meegetrokken.*

De exacte invulling en bemensing van de gebiedsprocessen verschilt per gebied en valt niet op voorhand uit te tekenen. Voor alle gebiedsprocessen geldt dat er vanuit gelijkwaardigheid en openheid samengewerkt wordt. Uiteraard is het streven om vanuit de beleidsdoelen voortgang te boeken en we voeren daardoor gesprekken binnen vastgestelde kaders. Binnen deze kaders zoeken we actief ruimte om te manoeuvreren en zodoende het proces en de uitkomst te verbeteren.

Duurzaam toekomstperspectief

In hoofdstuk 2 wordt gesproken over 'het bieden van een duurzaam toekomstperspectief voor de gebruikers van het veenweidegebied'. Wat betekent dit in de praktijk voor een integraal gebiedsproces?

Ons uitgangspunt is dat in de integrale gebiedsprocessen de gebruikers (boeren, bewoners, natuurbeheerders en bedrijven) centraal staan. De eerste stap betreft het in kaart brengen van knelpunten en opgaven, zoals die door de gebruikers en overheden worden ervaren.

Vervolgens wordt met de gebruikers gezocht naar integrale oplossingen. Aangezien veenbehoud veelal gepaard gaat met peilverhoging, heeft dit directe impact op de bedrijfsvoering van lokale boeren. Kan landbouw (in de huidige vorm) gehandhaafd blijven? Op die vraag is vooraf geen duidelijk antwoord te geven.

Wel zien we dat, door het grillige bodempatroon van de Groninger veenweiden, de impact van vernatting op perceelniveau zal verschillen. Boerenbedrijven zitten vaak deels op het veen en niet volledig.

Op perceelniveau zien we daarom drie mogelijke scenario's voor het huidige gebruik als gevolg van vernatting, waarbij toekomstperspectief voor het boerenbedrijf altijd het streven is:

- Continueren van het huidige gebruik
- Aangepaste gebruik met passende compensatie;
- Ander gebruik met passende compensatie.

Per gebied bekijken we vanuit een integraal afwegingskader wat de mogelijkheden zijn voor de landbouw en andere grondgebruikers. Dit hangt in de praktijk sterk af van de omvang van de opgave(n), de knelpunten die hierin ervaren worden en de wensen van de gebruikers.

Het is van wezenlijk belang dat er voor de compensatie zoals die hiervoor wordt genoemd, heldere uitgangspunten zijn en middelen beschikbaar zijn. In het algemene spoor wordt dit vormgegeven.

Invloed van onderop

Veenweide en landbouw zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Het is belangrijk om landbouw als sector, maar ook juist de individuele boeren en belangenvertegenwoordigers, goed te positioneren in de organisatie. Ons motto is: 'praten met de boeren, niet over de boeren'.

Hoewel het belangrijk is dat iedereen aan bod komt, is het onmogelijk om op dagelijkse basis met alle boeren af te stemmen. We zoeken vanuit de gebieden daarom naar boeren, die het gebied willen en kunnen vertegenwoordigen. Vaak mensen met (bestuurlijke) ervaring. Deze boer(en) vertegenwoordigen zo hun mede boeren in het gebied en zorgen tegelijkertijd voor de verbinding met de overkoepelende organisaties. Hierdoor hebben de boeren van onderop invloed in de gebieden waar ze zelf boeren, zijn de lijntjes kort en spreken we niet over, maar met de boeren.

Zoals eerder al vermeld, krijgen ook de andere gebiedspartijen een passende plek binnen het gebiedsproces.

Actieve en reactieve aanpak

We kunnen niet overal tegelijk aan de slag. Daarom maken we in onze strategie een onderscheid tussen een actieve aanpak en een reactieve aanpak.

We gaan actief aan de slag in de zoekgebieden vanuit de impuls gelden en de gebieden waar momenteel ontwikkelingen spelen. We richten hier de gebiedsprocessen in of bekijken hoe veen in de lopende ontwikkelingen of opgaven een plek kan krijgen. Vanaf paragraaf 5.4.3. gaan we dieper op deze gebieden in.

Wat betreft de andere veenweidegebieden zijn we reactief. Wanneer er zich in deze gebieden kansen voordoen, wordt een afweging gemaakt hoe hier mee om te gaan. Daarmee zouden nieuwe kansrijke gebieden alsnog een actieve aanpak kunnen krijgen.

Wat gaan we doen?

De komende 2 tot 3 jaar ...

- Creëren we procesbegeleiderscapaciteit voor de gebiedsprocessen in de Groninger veenweiden.
- Gaan we in gesprek met grondgebruikers en belanghebbenden in kansrijke veenweidegebieden en starten zo (nieuwe) gebiedsprocessen op.

5.4.2. Maatregelen, experimenten en onderzoek

We streven ernaar om de komende 2 tot 3 jaar de eerste inrichtings- en vernattingsmaatregelen uit te voeren in de meest kansrijke veenweidegebieden. Welke maatregelen dit zijn, is nog niet duidelijk en deze moeten voortkomen uit de gebiedsprocessen. Daarom ligt de eerste focus op het opstarten van de gebiedsprocessen, om vanuit daar aan de slag te gaan.

Verder richten we ons op kennisontwikkeling en innovatie. We willen grip krijgen op de opgave, de ondergrond en het grondgebruik. Daarom maken we (in de begroting) ruimte voor pilots, experimenten en (landelijke) onderzoeks- en innovatieprogramma's. Verder ronden we de veenkartering in het beheergebied van Noorderzijlvest af en zetten we in op een grondwatermeetnet.

Maar eerst, in gesprek!

Wat gaan we doen?

De komende 2 tot 3 jaar ...

- Verkennen we kansen en mogelijkheden die voortkomen uit de gesprekken met grondgebruikers en belanghebbenden. Indien mogelijk, benutten we kansen om inrichtings- en vernattingsmaatregelen te treffen, experimenten uit te voeren, onderzoek te kunnen doen en, als de mogelijkheid zich aandient, gronden aan te kopen.
- Voeren we hydrologische studies uit naar de mogelijkheden om veenweidegebieden te vernatten en ijken o.b.v. het SOMERS-model onze doelstelling. In polder Lageland is reeds een studie uitgevoerd, in het Zuidelijk Westerkwartier en het Zuidlaardermeergebied lopen studies.
- Ronden we de veenkartering af in het beheergebied van Noorderzijlvest.
- Zetten we in op een grondwatermeetnet, om zo meer kennis te krijgen van het grondwater in het Groningerveenweidegebied.

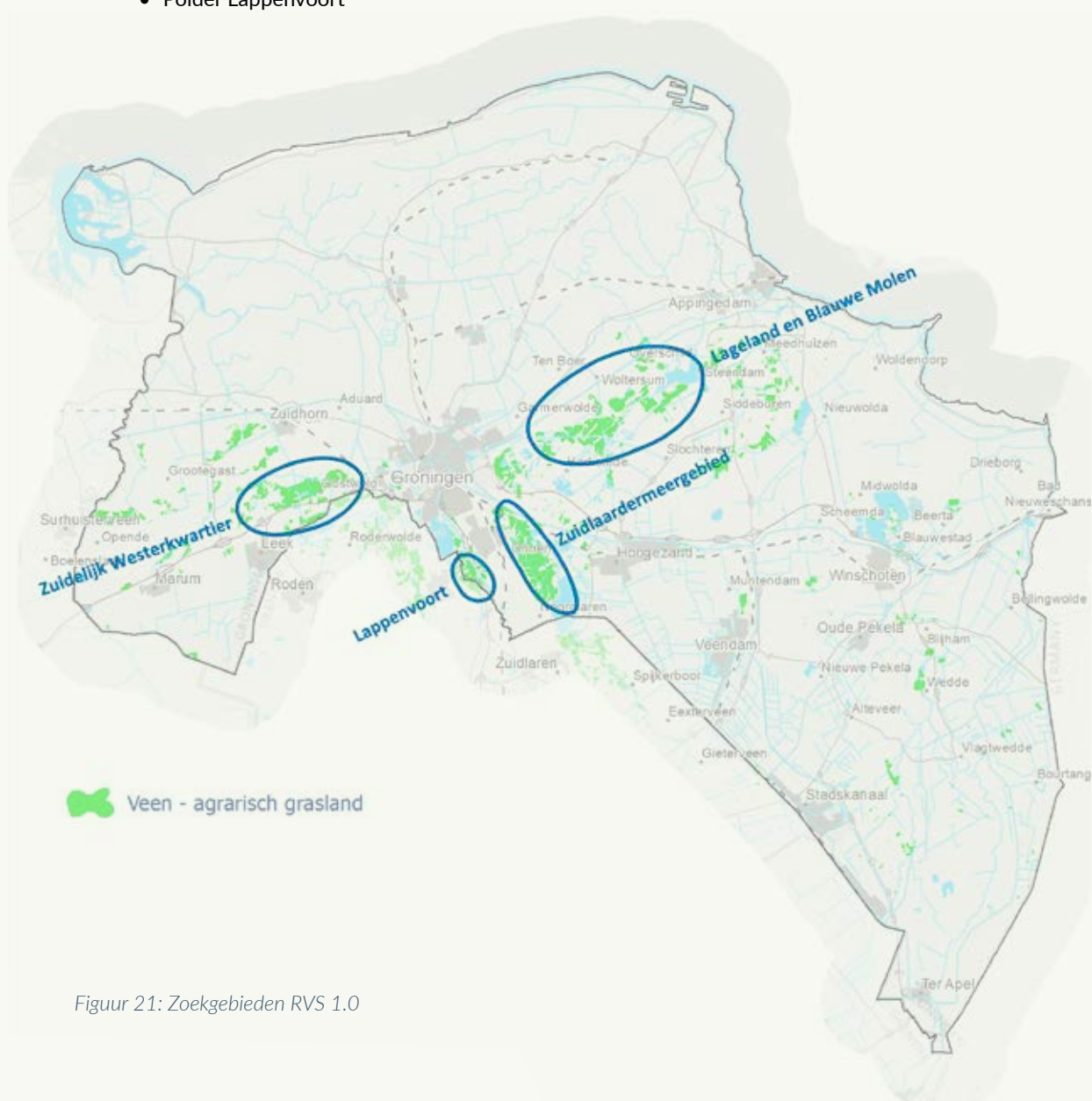
5.4.3. In gesprek!

In het bod voor een bijdrage uit de Impulsgelden Veenweiden heeft de provincie, in samenspraak met de waterschappen, reeds 3 zoekgebieden aangewezen waar het graag versneld in gesprek wil met de lokale boeren en gebiedspartners.

Deze zoekgebieden zijn geselecteerd aan de hand van de veendikte, de stuurbaarheid van de watersystemen en de hoogteligging. Daarnaast is bekeken waar al sprake is van lopende projecten of problematiek en waar zich mogelijke meekoppelkansen aandienen. Binnen de 3 zoekgebieden zijn 5 kansrijke gebieden te onderscheiden.

In figuur 21 markeren de blauwe cirkels deze 5 kansrijke gebieden voor onze RVS 1.0. Het kansrijke zoekgebied ten oosten van de stad Groningen, verdelen we in 2 deelgebieden: Lageland en Blauwe Molen. Dat levert de volgende gebieden op:

- Het Zuidelijk Westerkwartier
- Polder Lageland
- Polder Blauwe Molen
- Zuidlaardermeergebied (Ooster- en Onnerpolder)
- Polder Lappenvoort

Figuur 21: Zoekgebieden RVS 1.0

Het Zuidelijk Westerkwartier

Het eerste aangemerkte zoekgebied is het Zuidelijk Westerkwartier (ZWK). Momenteel loopt in een deel van het gebied een gebiedsontwikkeling met een focus op natuurontwikkeling, optimalisatie van de waterhuishouding en waterberging. Zowel binnen de begrenzing van het werkgebied van de gebiedsontwikkeling als daarbuiten, liggen veengronden.

Er is behoefte aan een nadere verkenning van de knelpunten, opgaven en mogelijke oplossingen, die in samenhang met de gebiedsontwikkeling kunnen worden opgepakt.

Aanpak

De projectorganisatie van de gebiedsontwikkeling wordt gevraagd om deze verkenning ter hand te nemen. Uiteraard in overleg met de betrokken gebiedspartijen.

Polder Lageland (Meerstad Noord)

De polder Lageland (ca. 585 ha) ligt deels in de gemeente Groningen en deels in de gemeente Midden-Groningen. Voor het in de gemeente Groningen gelegen deel is de gebiedsvisie **Meerstad Noord** opgesteld, met daarin de ontwikkeling van een hyperloop en zonneweides. De gebiedsvisie omvat daarmee een deel van de gehele polder. De polder is laaggelegen en bevat veen. Ten noordoosten van het plangebied, in de gemeente Midden-Groningen, bevinden zich landbouwpercelen, die onderdeel zijn van hetzelfde watersysteem. Inmiddels is een studie naar de potentiële CO₂-winst voor het plangebied Meerstad Noord en de omliggende landbouwpercelen afgerond. De conclusies en adviezen uit het rapport nemen we mee in het verdere proces.

In het plangebied Meerstad Noord wordt een groene buffer gerealiseerd tussen de zonneweides en de bebouwing. Deze buffers worden in afstemming met de omwonenden ingericht. In deze groene buffers zijn ook mogelijkheden om vanuit de veenopgave maatregelen te nemen. De gemeente Groningen heeft de regie op dit proces.

Aanpak

De projectorganisatie Meerstad Noord werkt de komende periode aan een planMER-studie. De opgave voor de komende periode is om in gezamenlijkheid te komen tot een optimalisatie van de plannen, gericht op het beperken van de veenoxidatie in dit gebied. Daarvoor is er behoefte aan optimalisatiescenario's, specifiek gericht op het tegengaan van maaiveldval en veenoxidatie. Het is de verwachting dat deze varianten richting de zomer van 2022 worden opgeleverd. Daarna zullen deze varianten vanuit het perspectief van de gehele opgave worden beoordeeld.

Belangrijk is om voor de inrichting de relatie met het deel van de polder buiten het plangebied goed te verkennen. Water gerelateerde maatregelen in het plangebied hebben waarschijnlijk consequenties voor de omliggende landbouwpercelen in Midden-Groningen. Er is afgesproken dat de provincie Groningen de regie neemt voor ontwikkeling van de inrichtingsvarianten en de gesprekken met betrokkenen in het grondgebied van gemeente Midden-Groningen.

Blauwe Molen

De polder Blauwe Molen (ca. 1201 ha) is (vrijwel) volledig in landbouwkundig gebruik en de bodem is rijk aan veen. Het waterschap heeft aangegeven dat de continuering van het huidige gebruik op de lange termijn niet houdbaar is; er moet iets veranderen. Verspreid door het gebied is bebouwing aanwezig, waaronder in De Paauwen en Overschild. Er zijn zorgen over mogelijke funderingsschade in het gebied. Hier is vooralsnog geen onderzoek naar gedaan. Het gebied ligt tevens in de aardbevingsregio. De bodem- en maaiveld daling gaat dus dubbelop: én door gaswinning, én door veenoxidatie.

Ter verduidelijking van de ligging van de polder Blauwe Molen is in figuur 22 een kaart van de polder opgenomen.

Figuur 22 Kaart polder Blauwe Molen

De polder Blauwe Molen kent een grillige bodemsamenstelling. Klei, veen en moerige gronden wisselen elkaar af en zorgen voor een gevarieerd bodempatroon. Dit zorgt ervoor dat er in de polder relatief grote hoogteverschillen zijn: het veen zakt, de kleigronden nauwelijks. Inmiddels zitten de diepste veenputten op zo'n 3 meter onder NAP, terwijl de kleidekken op NAP-hoogte liggen. Door maaiveld daling in de veengronden zal dit verschil enkel toenemen.

Het waterschap loopt hierdoor tegen de grenzen van haar watersysteem aan. Sommige percelen worden te nat, terwijl sloten langs andere percelen en bebouwing droog komen te staan. Daarom wordt momenteel het stand-still principe gehanteerd: geen peilverlaging zonder een duurzame oplossing.

Aanpak

In het gebied zetten we een gebiedsproces op. Dit doen we door te beginnen met keukentafelgesprekken, aangevlogen vanuit de problematiek in de waterhuishouding en veenopgave. Vanuit deze gesprekken bekijken we welke maatregelen er nodig en mogelijk zijn.

Zuidlaardermeergebied: Ooster-, Onner- en Oostpolder

Tussen het Zuidlaardermeer en de dorpen Onnen en Haren, liggen van noord naar zuid de Ooster-, Onner- en Oostpolder. Met uitzondering van enkele landbouwpercelen, is dit gebied onderdeel van het NNN en N2000-gebied Zuidlaardermeer, waarvoor natuurdoelstellingen gelden. In het gebied zit relatief veel veen en dat biedt kansen voor CO2-reductie.

Recent heeft Stichting Het Groninger Landschap (SGL) 9 hectare landbouwgrond in de Onnerpolder aangekocht, wat deze polder, samen met de Oosterpolder in het noorden, kansrijk maakt voor de korte termijn. De Onner- en Oostpolder zijn kansrijk voor de lange termijn, middels een goed gebiedsproces met de boeren, omwonenden en andere grondgebruikers.

In het Zuidlaardermeergebied lopen daarom twee sporen:

- De Quick Wins in de het Oosterpolder;
- Het gebiedsproces voor de Onner- en Oostpolder.

Aanpak

Voor de Oosterpolder voeren we een hydrologisch onderzoek uit naar de kansen en potentiële CO₂-winst voor het gebied. Het onderzoek wordt momenteel uitgezet. Daarna kan samen met SGL de inrichting van het gebied nader uitgewerkt worden, in afstemming met de omgeving en overige gebiedspartijen.

Voor de Onner- en Oostpolder is het voorstel om een gebiedsproces op te starten. Hierin nemen we in ieder geval de lokale boeren, het Collectief Groningen West en de omwonenden en andere grondgebruikers mee.

Polder Lappenvoort

Polder Lappenvoort maakt onderdeel uit van het POL-gebied (polders het Oosterland, Lappenvoort, Glimmerpolder, Glimmermade) is gesitueerd in het grensgebied van de provincies Groningen en Drenthe; ten zuiden van het Paterswoldsemeer. Het gebied ligt voor de ene helft in de gemeente Groningen en voor de andere helft in de gemeente Tynaarlo. In de omgevingsvisies van beide provincies is het gebied geheel begrensd als onderdeel van het Natuurnetwerk Nederland.

In de vigerende bestemmingsplannen (c.q. beheersverordeningen) van de gemeenten Groningen en Tynaarlo heeft ruwweg 25% van de percelen (varieert per polder) in het gebied nu nog de (hoofd) bestemmingen 'agraris c.q. agrarisch met waarden'. Het betreft veldkavels die in eigendom en beheer zijn bij enkele agrariërs; de gronden kennen een extensief agrarisch gebruik.

De overige circa 75% van de percelen heeft de (hoofd)bestemming 'natuur'. Deze percelen zijn in eigendom en beheer bij enkele terreinbeherende organisaties.

Het gebied heeft tevens de functie van (nood)waterberging. In het zuidelijke deel is er invloed van de drinkwaterwinning Glimmen. Het gebied is, waarschijnlijk door de reeds opgetreden veenoxidatie, sterk verzuurd; plaatselijk wordt een zeer lage pH-waarde gemeten. Het landbouwkundig gebruik staat onder druk, in polder het Oosterland zou het gewas vanwege hoge concentraties mangaan niet meer geschikt zijn als veevoer.

De polders liggen in de laagveenzone ten zuiden van de stad Groningen. Met een peilverhoging wordt, naast het realiseren van NNN-doelstellingen (en passend in de beleidsdoelstellingen van provincies en waterschap) een verdere oxidatie van het veen en een daarmee gepaard gaande uitstoot van CO₂ tegengegaan.

Aanpak

Het POL-gebied kent vele opgaven en belangen. Om te komen tot een goede afweging daarvan wordt het opstellen van een provinciaal inpassingsplan (PIP) verkend door beide provincies, in overleg met de andere partijen.

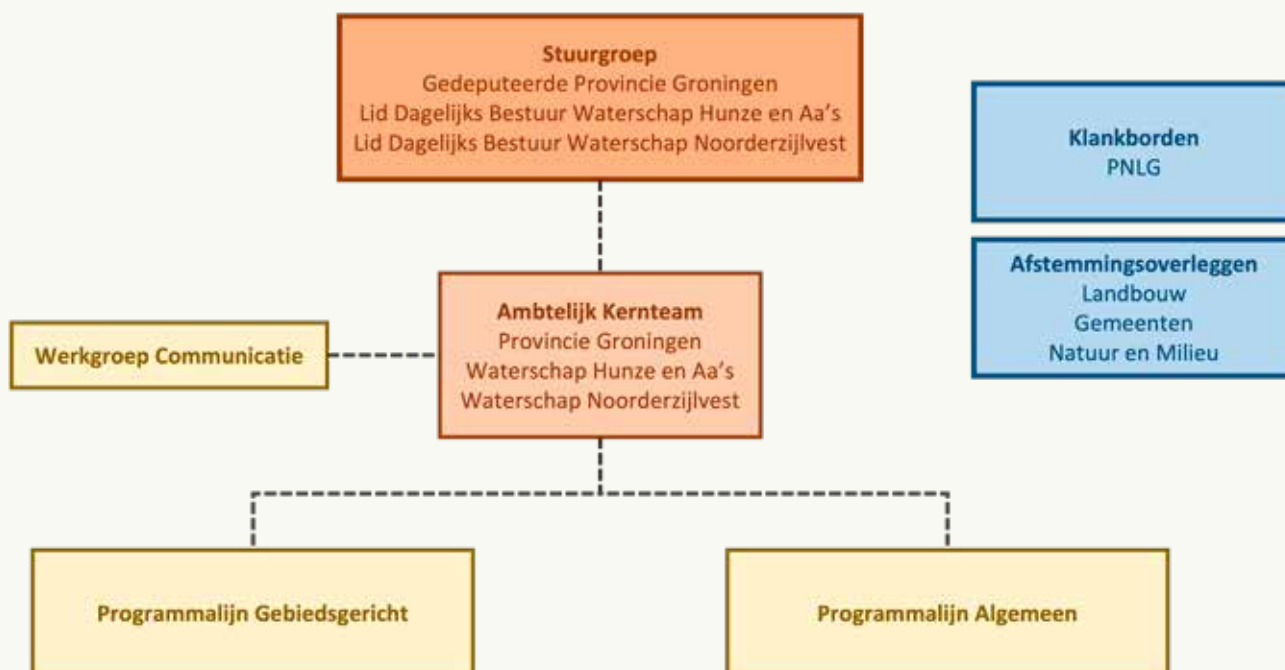
6. Organisatie

Voor het proces richting de RVS 1.0 is een ambtelijk kernteam ingericht waarin de provincie Groningen en de waterschappen Hunze en Aa's en Noorderzijlvest vertegenwoordigd zijn. Op ambtelijk niveau praten de landbouwpartijen, natuur- en milieupartijen en de gemeenten mee via afstemmingsoverleggen. Op bestuurlijk niveau is geklankbord bij het Provinciaal Netwerk Landelijk Gebied (PNLG), waarin alle in het landelijk gebied betrokken partijen bestuurlijk zijn vertegenwoordigd.

Besluitvorming vindt momenteel plaats door de Gedeputeerde Staten en de Dagelijkse Besturen van de waterschappen. Voor de toekomst zien we voor ons dat er een stuurgroep wordt opgericht.

De programmalijnen Gebiedsgericht en Algemeen en het uitvoeringsteam worden momenteel nog ingericht.

Het is de insteek van partijen om de komende jaren op dezelfde wijze georganiseerd te blijven en met elkaar af te stemmen. Daarmee ziet het organogram voor de RVS 1.0 er als volgt uit (figuur 23):

Figuur 23: Organigram RVS 1.0

7. Communicatie

De RVS 1.0 markeert het regionale startmoment van de Groninger veenweideaanpak. Na vaststelling volgt de uitvoering van de strategie. Goede communicatie is een essentiële factor in het slagen van deze strategie. Daarom werken we een strategie uit in twee sporen:

Spoor A: Een communicatiestrategie voor de **algemene** programmalijn.

Spoor B: Een communicatie- en participatiestrategie voor de **gebiedsgerichte** programmalijn.

Een belangrijke doelstelling van onderliggende RVS 1.0 is om in het Groninger veenweidegebied het gesprek aan te gaan, inzicht te krijgen in de problematiek en actie te stimuleren. Daarvoor is actieve communicatie nodig en een structuur waarin signalen vanuit het veenweidegebied opgevangen en verder gebracht worden. Dit geven we een plek in de communicatiespoor A.

We willen in de vijf aangemerkte zoekgebieden aan de slag. Daarom maken we een strategie hoe we de gebiedsprocessen opstarten en hoe we de verschillende partijen en belangen hierin een plek geven. Dit krijgt een plek in communicatiespoor B.

Het ambtelijke kernteam werkt samen met de communicatieadviseurs en in afstemming met de gebiedspartners aan de communicatiestrategie in beide sporen.

8. Kosten en financiering

8.1. Omvang totale veenweideaanpak

We schatten de totale kosten voor de veenweideaanpak in Groningen tot en met 2030 op ca. € 100 miljoen. Daarbij baseren wij ons op de budgetten van andere veenweideprovincies, met in het bijzonder Friesland en Utrecht.

De andere veenweideprovincies zijn namelijk al verder in hun veenweidestrategie en hebben een beeld van de benodigde maatregelen in hun veenweidegebied. Ondanks dat het nog steeds gissen is, geeft dat de andere veenweideprovincies richting in de orde grootte van het budget. In Groningen zijn we nog niet zover en maken daarom dankbaar gebruik van de ervaring van onze voorlopers.

Het budget van ca. € 100 miljoen is berekend naar verhouding het areaal veenweide en het volume veen in de veenweiden. Zie onderstaande tabel:

Tabel 1 Vergelijking Groningen-Friesland en Groningen-Utrecht

	Groningen	Friesland	%	Groningen	Utrecht	%
Volume veen in klassieke veenweiden (hm ³)	40,1	243,7	16,45%	40,1	116,1	34,54%
Oppervlakte klassieke veenweiden (ha)	7.450	44.875	16,60%	7.450	20.803	35,81%
Gemiddelde verhouding	16,53%			35,18%		
Begroting andere veenweideprovincie (€ miljoen)	€ 549			€ 300		
Schatting begroting Groningen (€ miljoen)	€ 91			€ 106		

8.2. Bestemming budget

8.2.1. Uitvoer programmalijnen

De middelen worden gebruikt voor de uitvoer van de programmalijnen Algemeen en Gebiedsgericht en zijn onderverdeeld in:

- Proces
- Aankoop en afwaardering van gronden
- Maatregelen, experimenten en onderzoek

Voor de algemene programmalijn voorzien wij de komende 2 tot 3 jaar voornamelijk procesgelden, om de organisatie te continueren, onderzoeken uit te voeren en het Groninger veenweideprogramma verder vorm te geven.

Voor de gebiedsgerichte programmalijn voorzien wij de komende 2 tot 3 jaar kosten op alle drie de fronten.

De dekking van de geraamde kosten is nog niet geregeld en zien we als een verantwoordelijkheid van de gezamenlijke overheden, het Rijk in het bijzonder.

8.2.2. Veenweiden en meer

De € 100 miljoen is bedoeld voor de veenweideaanpak in Groningen. Zoals we in eerdere hoofdstukken beschreven hebben, is de veenweideaanpak onderdeel van de grotere integrale aanpak in het landelijk gebied. Met de middelen voor de veenweideaanpak, boeken we vanuit onze integrale benadering, ook resultaten voor andere opgaven in het landelijk gebied van Groningen.

8.3. Budget komende jaren

Hoewel de dekking voor de totale veenweideaanpak nog niet bekend is, zijn er al wel startmiddelen beschikbaar. Ten eerste zijn dit de € 5 miljoen Impulsgelden Veenweiden vanuit het Rijk. Daarnaast heeft de provincie Groningen tot en met 2022 € 200.000 beschikbaar gesteld voor het thema veenoxidatie. Voor de komende coalitieperiode maakt de provincie wederom middelen vrij voor de uitvoer van de RVS 1.0.

Ook de waterschappen dragen bij in middelen en bemensing. Voor de toekomst is de aansluiting met andere opgaven en budgetten essentieel. De komende periode wordt dit nader uitgewerkt.

Tot slot worden de mogelijkheden bekeken om met een Interreg- en Life-aanvraag Europese middelen beschikbaar te maken. Deze middelen, gecombineerd met experimenten en onderzoek, bieden een mooie kans voor het Groninger veenweidegebied.

Bronnenlijst

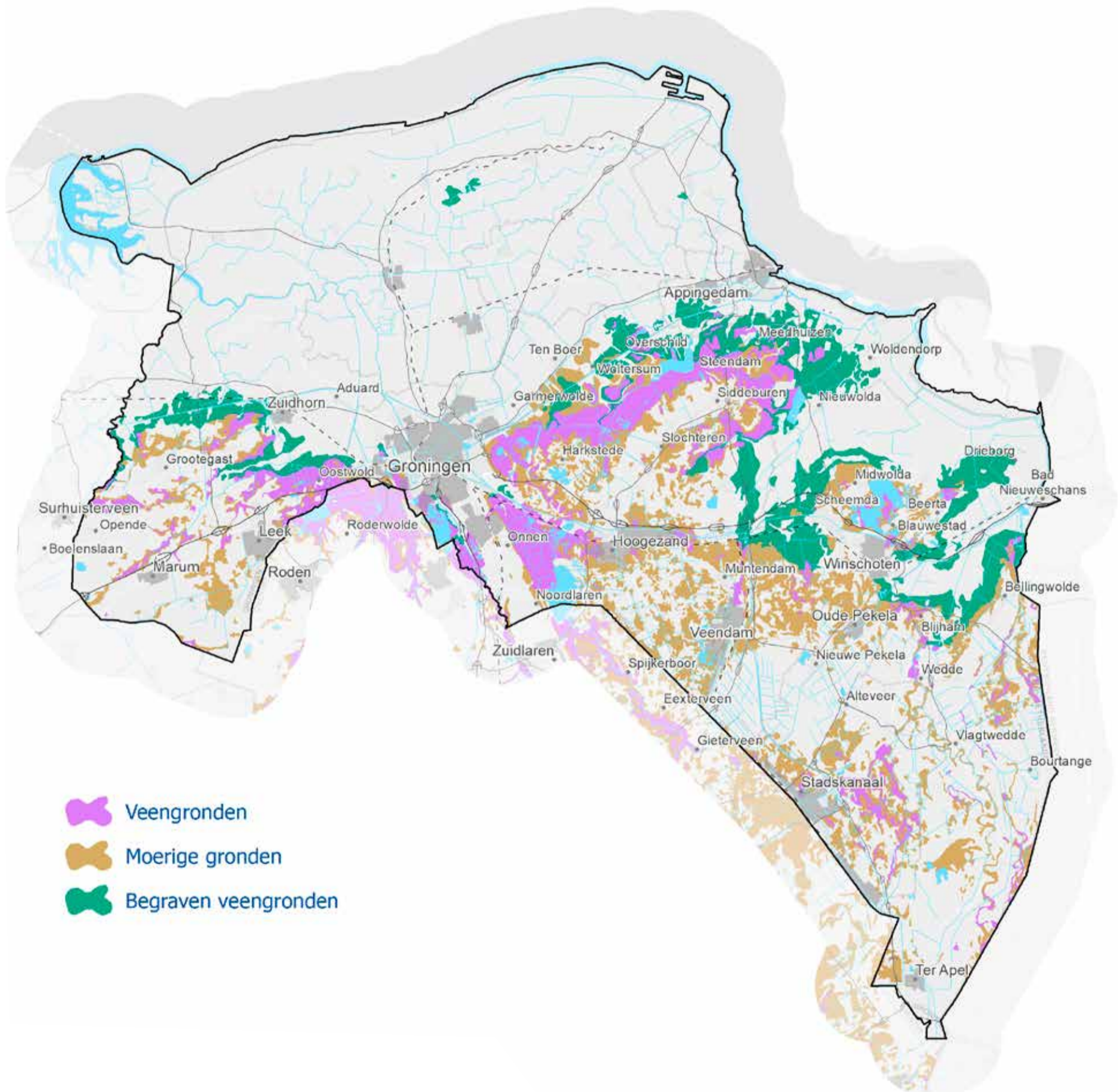
- Erkens, G. & Melman, R. (2020). *Quickscan omvang Nederlands veenweidegebied*. Deltares.
- Erkens, G., Melman, R., Hessel, R., Fritz, C., Aben, R., Kruijt, B., Hutjes, R., Harpenslager, S. F., Asselen, S. van, Hommes, S. & Kooi, H. (2022). *Subsurface Organic Matter Emission Registration System (SOMERS)*. NOBV.
- LAOS Landschapsarchitecten & Bureau PAU (2022). *Werkplaats Veenweiden vanuit Omgevingsagenda Noord*. Ministerie van Binnenlandse Zaken & Koninkrijksrelaties.
- Ministerie van Landbouw, Natuur en Visserij (2021). *Kadernotitie Veenplan 1e fase*.
- Ministerie van Landbouw, Natuur en Visserij (2021). *Kamerbrief over inzet en maatregelen in de veenweidegebieden (Veenplan 1e fase)*. Rijksoverheid, Den Haag.
- Provincie Fryslân & Wetterskip Fryslân (2021). *Foarút mei de Fryske Feangreiden*. Leeuwarden.
- Provincie Groningen (2020). *Bod provincie Groningen voor de Impulsgelden Veenweiden*. Groningen.
- Provincie Groningen (2020). *Klimaatagenda Provincie Groningen 2030*. Groningen.
- Provincie Groningen (2020). *Startnotitie Omgevingsvisie 2022*. Groningen.
- Provincie Groningen & Hunze en Aa's (2019). *Position Paper – Veen leeft in Groningen*. Groningen.
- Provincie Utrecht (2022). *Regionale Veenweidestrategie 1.0*. Utrecht.
- Regio Groningen-Assen (2021). *Uitvoeringsprogramma Groeningen*.
- Regio Groningen-Assen (2022). *Op weg naar een klimaatpositieve regio*. Van www.groeningen.nu.
- Rijksoverheid (2019). *Klimaatakkoord*. Den Haag.
- Rijksoverheid (2020). *Nationale Omgevingsvisie (NOVi)*. Den Haag.
- Waterschap Hunze en Aa's (2019). *Door water verbonden. Coalitieakkoord 2019 – 2023*. Veendam.
- Waterschap Hunze en Aa's (2021). *Ontwerp Beheerprogramma 2022 – 2027*. Veendam.
- Waterschap Noorderzijlvest (2015). *Beheerprogramma 2016-2021*. Groningen.
- Waterschap Noorderzijlvest (2021). *Blauwe Omgevingsvisie*. Groningen.
- Waterschap Noorderzijlvest (2021). *Ontwerp Beheerprogramma 2022 – 2027*. Groningen.

Bijlagen

Bijlage 1

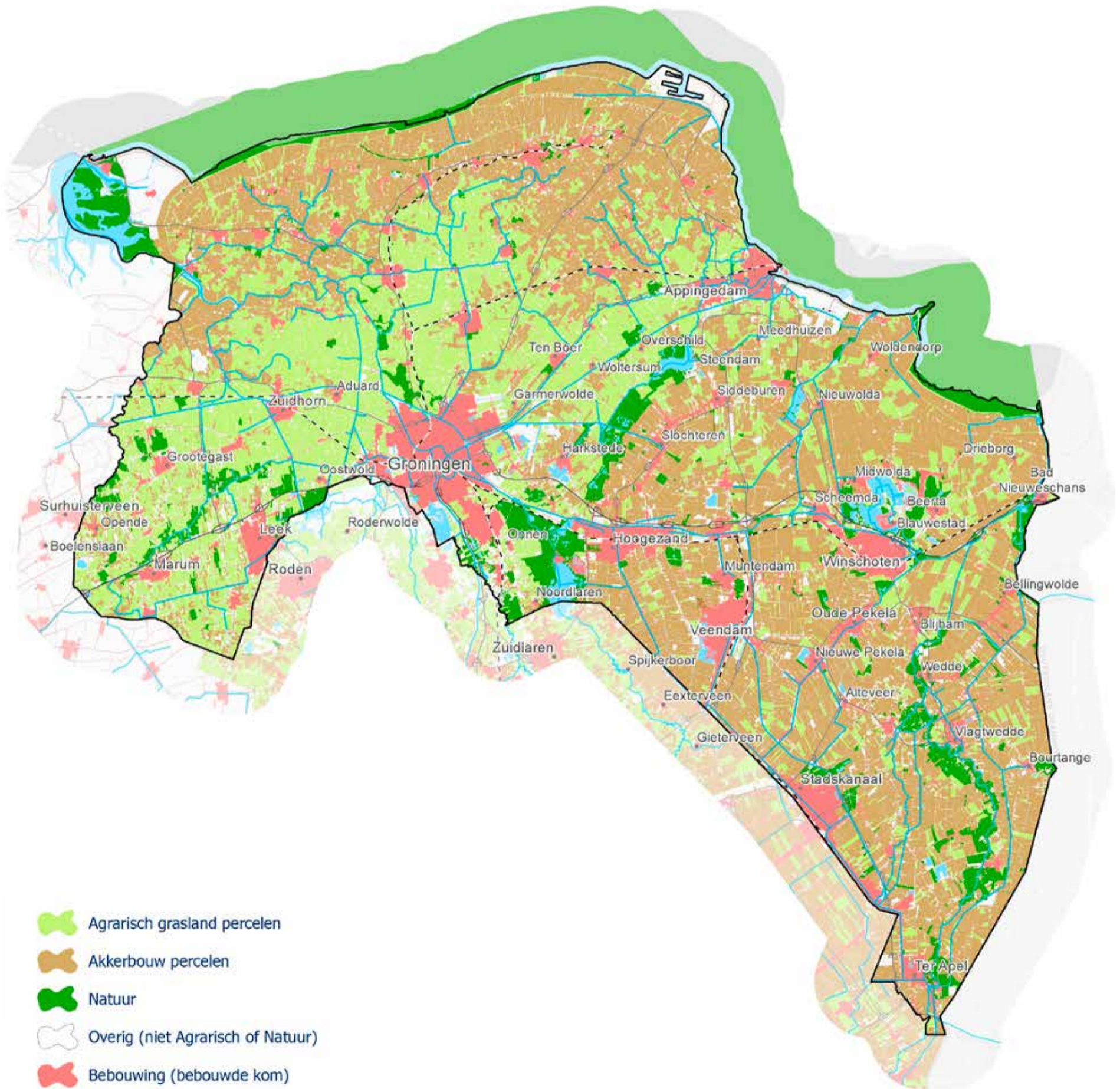
Bodemsamenstelling provincie Groningen

Onderverdeling van veengronden in Groningen

Bijlage 2 Grondgebruik provincie Groningen

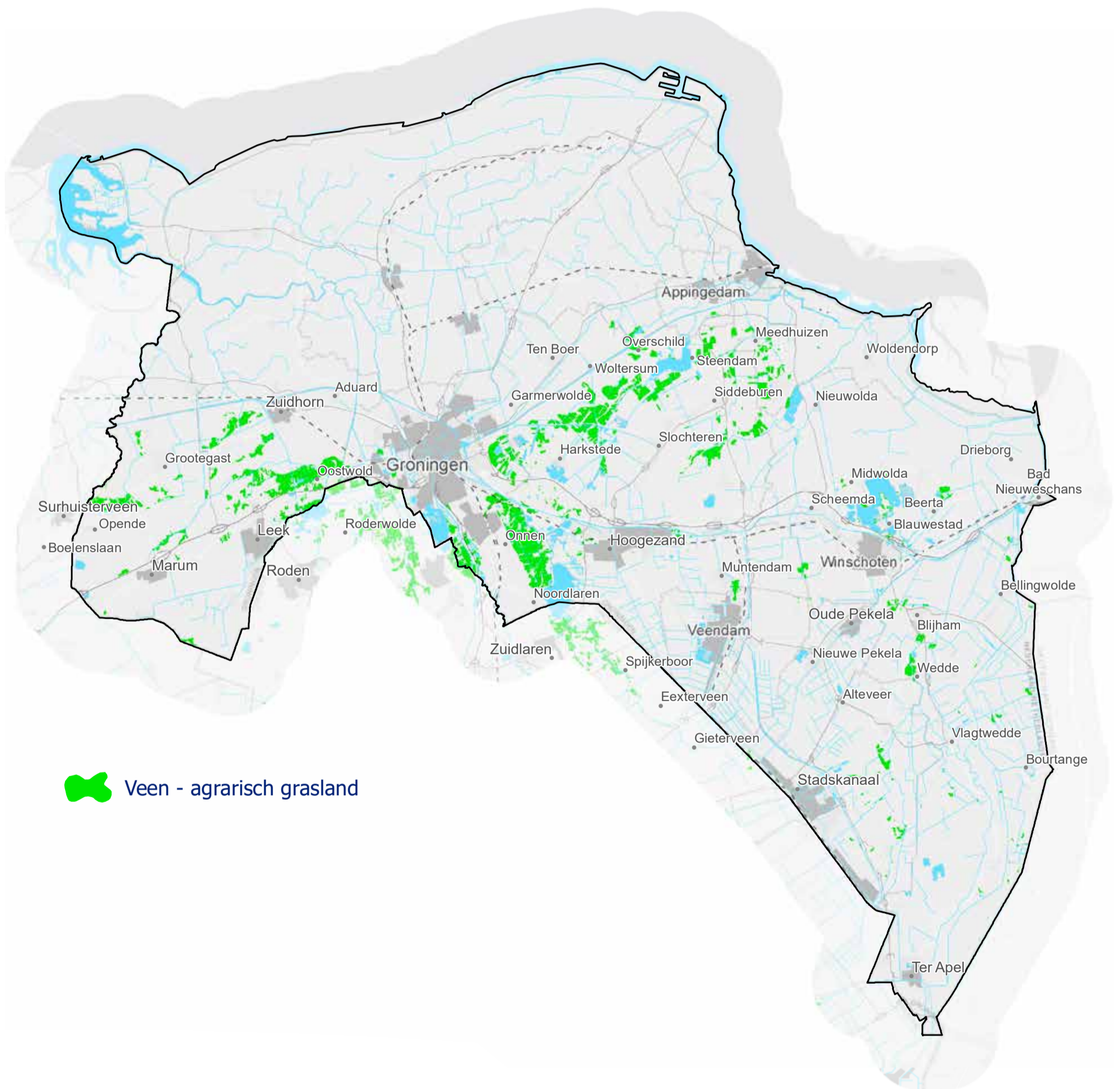
Verdeling grondgebruik Groningen

Bijlage 3

Schil 1 Groninger Veenweidegebied

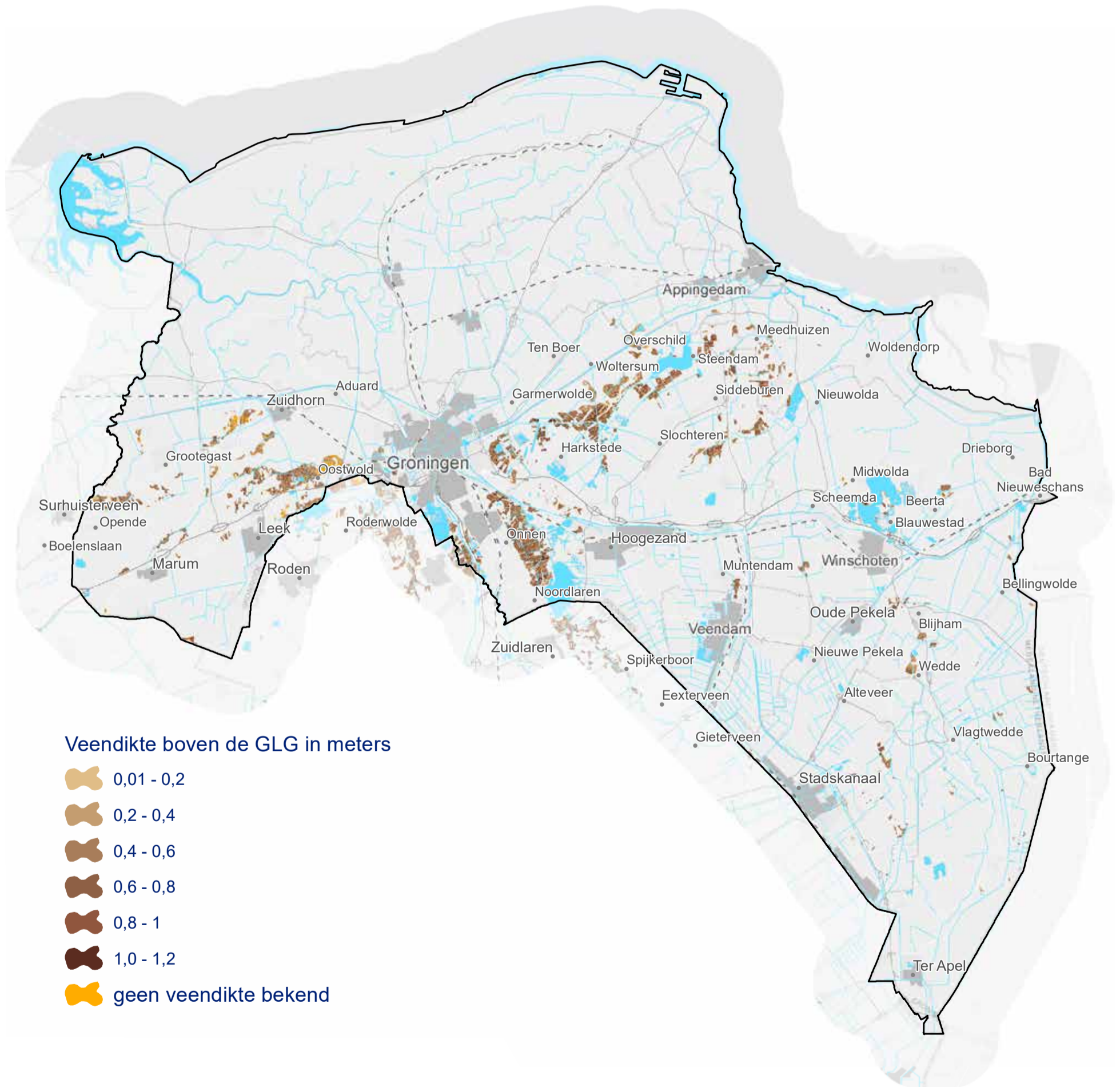
Schil 1 (Klassieke Veenweide) van het Groninger veengebied

Bijlage 4

Veendikte Schil 1 Groninger Veenweidegebied

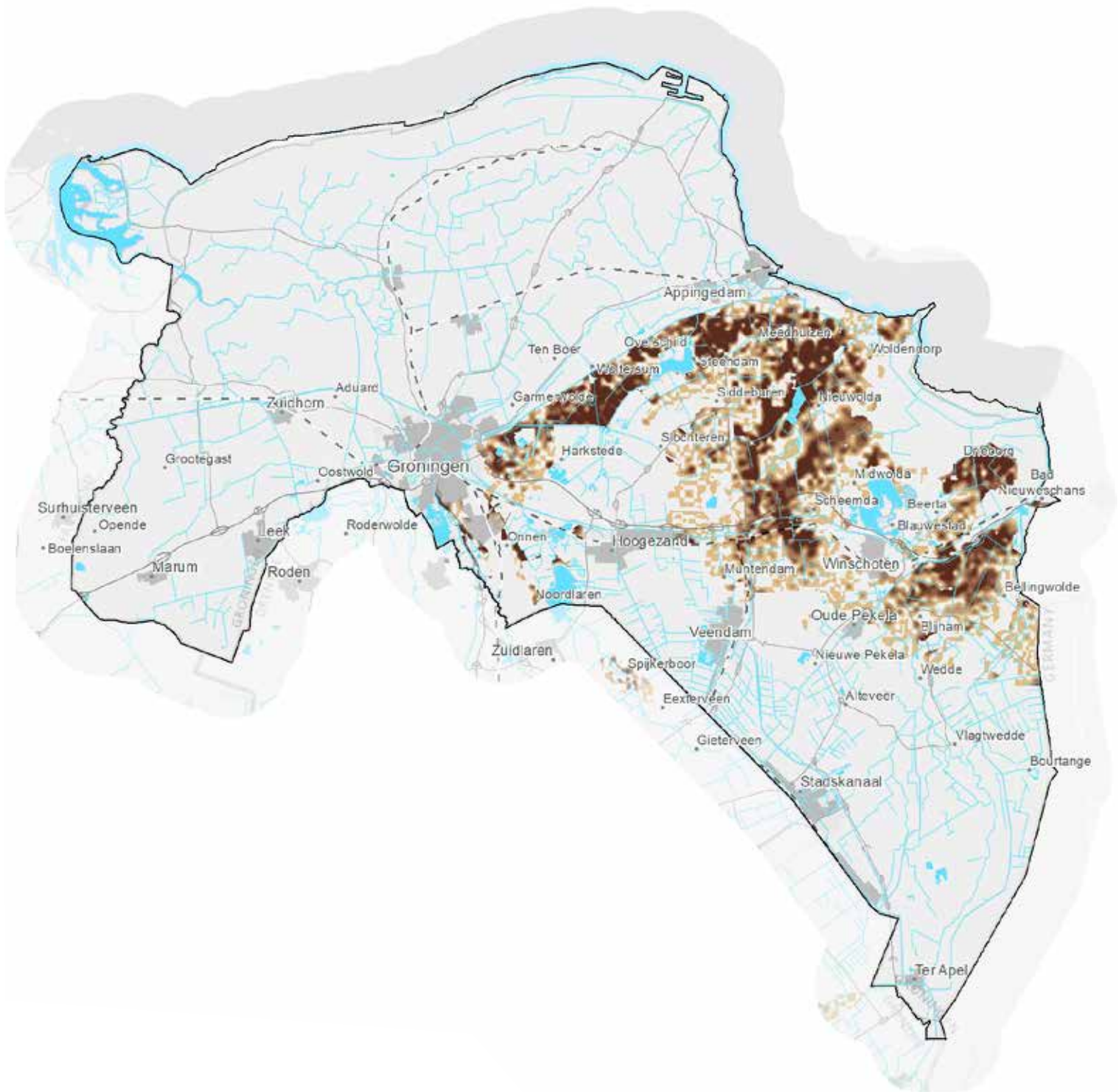
Veendikte in Schil 1

Bijlage 5

Veendikte o.b.v. kartering Hunze en Aa's

Veendikte en veengronden in Groningen - Waterschap Hunze en Aa's data

COLOFON

UITGAVE

Provincie Groningen

DIT RAPPORT IS TOT STAND GEKOMEN IN SAMENWERKING MET:

Provincie Groningen
Waterschap Hunze en Aa's
Waterschap Noorderzijlvest
Weusthuis en Partners

KAARTMATERIAAL:

Altenburg en Wymenga

VERSIE: 1.0

STATUS: DEFINITIEF

DATUM:

5 juli 2022

PLAATS:

Groningen

REDACTIE:

Provincie Groningen

FOTOGRAFIE:

Alex Wiersma en Luut Dijkstra

CONTACT:

Dhr. R. Vos (Provincie Groningen)
r.vos@provinciegroningen.nl

LAYOUT, DRUK EN AFWERKING:

Grafische centrum provincie Groningen